

**Archwilio effeithlonrwydd y model Trochi Iaith Gymraeg mewn ysgolion yng Ngwynedd:
Astudiaeth Achos Fanwl**

**Ysgol Addysg
Prifysgol Bangor**

Tîm ymchwil

Dr Lowri Mair Jones
Dr Margiad Williams
Dr Anwen Jones
Yr Athro Enlli Thomas

Gorffennaf 2025

Cynnwys yr Adroddiad

<i>Termau Allweddol</i>	4
<i>Ffigyrau</i>	5
<i>Tablau</i>	5
Cyflwyniad	6
Cyd-destun y ddarpariaeth Drochi yng Ngwynedd	6
<i>Nodau'r Ymchwiliad</i>	7
Methodoleg	8
<i>Cyfranogwyr</i>	8
<i>Arsylwadau</i>	9
<i>Holiaduron Rhieni/Gofalwyr</i>	10
<i>Grwpiau Ffocws Disgyblion</i>	10
<i>Grwpiau Ffocws Athrawon</i>	10
<i>Ystyriaethau Moesegol</i>	11
<i>Cyfngiadau</i>	11
Data o'r Arsyllwadau	13
<i>Integreiddio Cynnwys, Diwylliant, Iaith a Llythrennedd</i>	13
<i>Rhoi Sylw i Dwf Iaith Parhaus a Gwella Cywirdeb</i>	15
<i>Sicrhau bod Mewnbyn yn Gynhwysfawr</i>	16
<i>Creu Amgylchedd Dysgu Cyfoethog yn y Gymraeg</i>	18
<i>Defnyddio Iaith Athro Yn Effeithiol (Iaith Darged)</i>	20
<i>Hyrwyddo Allbwn Estynedig Disgyblion</i>	21
<i>Rhoi Sylw i Anghenion Amrywiol Dysgwyr</i>	22
<i>Casgliad</i>	23
Dadansoddiad Holiaduron Rhieni/ Gofalwyr	24
<i>Agweddau Rhieni tuag at y Gyfundrefn drochi</i>	24
<i>Lles Disgyblion yn y Gyfundrefn Drochi</i>	26
<i>Casgliad</i>	27
Dadansoddiad Thematig o'r Grwpiau Ffocws	28
<i>Y Model Trochi a Lles Disgyblion</i>	29
<i>Amlygiad i'r Iaith Darged ac oriau Cyswllt</i>	29
<i>Ymdeimlad o Berthyn a Pherthnasau Cymheiriaid</i>	30
<i>Cefnogaeth leithyddol ac ymgysylltu Cwricwlaid</i>	31
<i>Trochi i ystod o oedrannau</i>	33
<i>Dilyniant yn y Dysgu</i>	34
<i>Adnoddau</i>	35
<i>Cynnydd Disgyblion</i>	36
<i>Cymhelliant Disgyblion</i>	37

<i>Mewnbwn yr Athro a Dulliau Trochi</i>	38
<i>Dysgu Proffesiynol</i>	39
<i>Cyfathrebu</i>	40
<i>Defnydd Allgyrsiol</i>	44
Cyfleoedd Allgyrsiol yn y cyd-destun Addysg	44
Agweddau a Chefnogaeth y Cartref	45
<i>Casgliad</i>	47
Astudiaethau Achos	48
<i>Astudiaeth Achos 1</i>	48
<i>Astudiaeth Achos 2</i>	49
Casgliad ac Argymhellion	52
<i>Casgliad</i>	52
<i>Argymhellion</i>	55
Llyfryddiaeth	56

Termau Allweddol

Term	Diffiniad
Canolfan Iaith/ Canolfan Drochi	Mae'r Canolfannau iaith yn darparu cwrs dwys yn y Gymraeg i newydd-ddyfodiaid er mwyn eu galluogi i ymdoddi i'r gymdeithas ddwyieithog a chyfranogi'n llawn o brofiadau addysg ddwyieithog (Gwynedd, 2022)
Trochi Cynnar	Mae trochi cynnar yn golygu cyflwyno a defnyddio'r Gymraeg fel unig iaith yr addysgu yn y cyfnod sylfaen mewn lleoliadau nas cynhelir ac ysgolion Cymraeg a dwyieithog. Yn yr arfer orau, mae hyn yn golygu bod y Gymraeg yn cael ei chyflwyno'n fwriadus i ddysgwyr mewn sesiynau iaith penodol, ynghyd â darparu cyfleoedd cyson iddynt gaffael a chymhwyso'u medrau Cymraeg trwy brofiadau cyfoethog o fewn a thu hwnt i'r dosbarth. (ESTYN, 2022)
Trochi Hwyr	Mae trochi hwyr yn golygu darpariaeth ar gyfer dysgwyr sydd yn ymuno ag ysgolion cyfrwng Cymraeg neu ffrydiau Cymraeg mewn ysgolion dwyieithog sydd heb brofi cyfnod cyfan o drochi cynnar yn y Gymraeg. Gall y dysgwyr hyn fod yn gwbl newydd i'r Gymraeg neu'n ail ymgysylltu â darpariaeth cyfrwng Cymraeg. (ESTYN, 2022)
Cynllunio, Paratoi ac Asesu (CPA)	Amser dynodedig athrawon i gynllunio a pharatoi, ac felly nid ydynt ar yr amserlen addysgu am y cyfnod hwn.
Dysgu Cynnwys ac iaith yn Integredig (Content and Language Integrated Learning) CLIL	CLIL yw dull o fynd ati i ddysgu pwnc a chynnwys y pwnc hwnnw, drwy gyfrwng yr iaith darged.

Ffigyrau

Ffigwr 1: Niferoedd y disgyblion sy'n mynychu'r Ddarpariaeth Drochi	7
Ffigwr 2:Dyluniad y Broses Arsylwi	9
Ffigwr 3: Trosolwg o'r Model Arsylwi	13
Ffigwr 4: Trosolwg o laith y Cartref.....	24

Tablau

Tabl 1: Trosolwg o'r Sampl Cyfranogwyr Terfynol.....	8
Tabl 2: Strategaethau Addysg Drochi i integreiddio Cynnwys laith, Diwylliant a Llythrennedd	14
Tabl 3: Strategaethau Addysg Drochi i Roi Sylw i Dwf laith Parhaus a Gwellu Cywirdeb	15
Tabl 4:Strategaethau Addysg Drochi i Sicrhau bod Mewnbyn yn Gynhwysfawr	16
Tabl 5: Strategaethau Addysg Drochi i Greu Amgylchedd Dysgu Cyfoethog yn y Gymraeg	18
Tabl 6:Strategaethau Addysg Drochi i Ddefnyddio laith Athro Yn Effeithiol (laith Darged)	20
Tabl 7:Strategaethau Addysg Drochi i Hyrwyddo Allbwn Estynedig Disgyblion	21
Tabl 8:Strategaethau Trochi i Roi Sylw i Anghenion Amrywiol Dysgwyr.....	22
Tabl 9:Gweithgareddau cefnogi i staff ysgolion a rhieni yn ystod y model	40

Cyflwyniad

Nod yr astudiaeth gynhwysfawr hon yw gwerthuso effaith a chraffu ar ddarpariaeth y Gyfundrefn Addysg Drochi bresennol yng Ngwynedd i weld os ydyw yn cyflawni'r addewid ac yn rhoi'r sylfaen angenrheidiol i ddisgyblion yng Ngwynedd gaffael y Gymraeg wrth gychwyn ar eu taith ieithyddol i ddod yn siaradwyr newydd. Yn fodel sydd wedi ei selio ar gysyniad sydd wedi hen sefydlu yn y llenyddiaeth o amgylch cynllunio ieithyddol, polisi iaith ac addysg mewn ieithoedd lleiafrifol (Robert 2009; Hodges 2012, 2024),

“Nod y Canolfannau Iaith yw darparu cwrs dwys yn y Gymraeg i newydd-ddyfodiaid er mwyn eu galluogi i ymdoddi i'r gymdeithas ddwyieithog a chyfranogi'n llawn i brofiadau addysg ddwyieithog.” (Cyngor Gwynedd, 2025)

Cyd-destun y ddarpariaeth Drochi yng Ngwynedd

Ym mis Ionawr 2023, ailstrwythurwyd y Gyfundrefn Addysg Drochi yng Ngwynedd yn sylweddol. Arferai'r ddarpariaeth gynnwys pedair uned drochi ar gyfer y sector gynradd ac un ar gyfer yr uwchradd. Nod y model trochi gwreiddiol oedd cynnig cwrs dwys yn y Gymraeg i ddisgyblion oedd yn newydd-ddyfodiaid, gan eu galluogi i ymdoddi'n llawn i gymdeithas ddwyieithog Gwynedd a bod yn rhan weithredol o fywyd addysgol y sir.

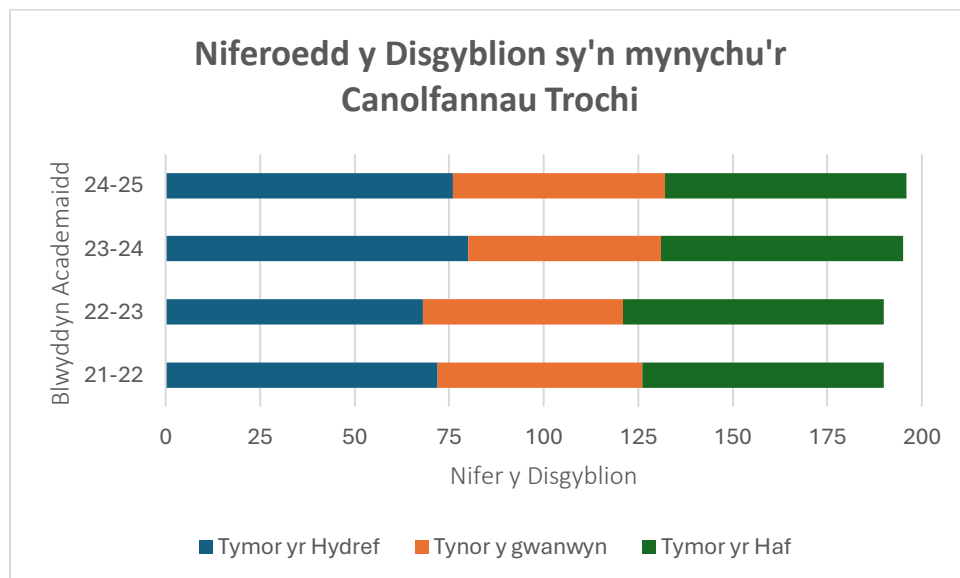
Roedd y model trochi blaenorol yn darparu cwrs 10 wythnos i ddisgyblion cynradd ac wyth wythnos i ddisgyblion uwchradd, gyda phlant yn mynychu'r canolfannau am bum diwrnod yr wythnos, heb unrhyw gyswllt gyda'r ysgol prif ffrwd yn ystod y cwrs trochi.

Yn sgil penderfyniad a wnaed gan Gyngor Gwynedd ym mis Gorffennaf 2021, cytunwyd i gefnogi gweledigaeth hirdymor ar gyfer y Gyfundrefn Addysg Drochi newydd hyd at y flwyddyn 2032 ac ymlaen. O ganlyniad, sefydlwyd chwe uned drochi newydd wedi eu lleoli yn strategol ar draws tri rhanbarth y sir: Arfon, Dwyfor a Meirionnydd.

O dan y trefniant newydd, cynigir cwrs dwys pedwar diwrnod yr wythnos dros gyfnod o ddeg wythnos i'r disgyblion trochi. Bwriad y strwythur hwn yw caniatáu i'r disgyblion gynnal cyswllt rheolaidd gyda'r ysgolion prif ffrwd, a pharhau i ryngweithio gyda ffrindiau, staff ac agweddau cymdeithasol ehangach o fywyd yr ysgol tra hefyd yn mynychu'r ganolfan drochi.

Mae disgyblion Blwyddyn 2 i Flwyddyn 4 yn mynychu'r canolfannau trochi cynradd a disgyblion Blwyddyn 5 i Flwyddyn 9 yn mynychu'r canolfannau trochi Uwchradd. Yn ogystal, mae staff y canolfannau trochi yn darparu

cefnogaeth i'r disgyblion wrth ddychwelyd i'r brif ffrwd ar ddyddiau Gwener, ac yn dilyn y cyfnod yn y ganolfan pan fyddant yn dychwelyd yn ôl i'r prif ffrwd lawn amser.

Ffigwr 1: Niferoedd y disgyblion sy'n mynychu'r Ddarpariaeth Drochi

Mae niferoedd y disgyblion sy'n mynychu'r ddarpariaeth drochi yn arddangos patrwm cyson dros y pedair blwyddyn academaidd ddiwethaf, gyda thwf bach wedi bod dros y ddwy flynedd ddiwethaf fel sy'n cael ei arddangos yn Ffigwr 1.

Nodau'r Ymchwil

Prif amcanion yr ymchwil hwn felly, yw gwerthuso pa mor effeithiol ydyw model trochi newydd addysg Gymraeg Gwynedd. Mae'r ymchwil wedi ei ddylunio i ateb y pedwar cwestiwn ymchwil canlynol:

- I. Pa mor addas ac effeithiol ydy'r model wrth sicrhau defnydd disgyblion o'r iaith darged pan fyddant yn dychwelyd i'r ysgol prif ffrwd yn ystod y cwrs?
- II. Pa mor effeithiol ydy'r model o safbwynt galluogi dysgwyr i gaffael y Gymraeg yn ddigonol?
- III. Oes cyfleoedd i gryfhau'r Gymraeg ymhellach yn y Gyfundrefn Drochi ac yn yr Ysgolion prif ffrwd?
- IV. Pa mor addas ac effeithiol ydy'r model wrth ystyried llesiant y disgyblion yn ystod y cyfnod trochi?

Methodoleg

Defnyddiwyd dulliau cymysg ar gyfer y gwerthusiad hwn, gyda phedair elfen wahanol i ddarparu data ansoddol a meintiol: arsylwadau o'r lleoliadau dysgu ac addysgu, arolwg ar-lein, grwpiau ffocws a chyfweliadau lled-strwythuredig. Caniataodd y cyfuniad o ddulliau cymysg i'r tîm ymchwil gasglu data cyfoethog er mwyn gwerthuso effeithlonrwydd y model trochi, ac ateb y cwestiynau ymchwil.

Cyfranogwyr

Bwriad yr ymchwil oedd recriwtio amrywiaeth o gyfranogwyr (disgyblion sy'n mynychu'r canolfannau trochi, rhieni'r disgyblion yn y canolfannau trochi, ac athrawon y canolfannau trochi ac athrawon prif ffrwd) ar gyfer yr elfennau gwahanol o'r astudiaeth. Cynhaliwyd yr ymchwil mewn pedair canolfan iaith yng Ngwynedd, dwy i blant oed cynradd (Blynyddoedd 2-4) a dwy i blant hŷn (Blynyddoedd 5-9). Ar ôl adnabod y pedair canolfan, cafodd disgyblion o fewn y canolfannau eu recriwtio yn dilyn derbyn caniatâd rhiant/gofalwr (gweler y rhan Ystyriaethau Moesegol).

Yn dilyn hyn, cafodd ysgolion prif ffrwd y disgyblion eu hadnabod a chysylltwyd â hwy er mwyn hwyluso recriwtio disgyblion o'r dosbarthiadau trochi iaith ar gyfer yr arsylwadau (gweler yr adran Arsylwi). At ddibenion recriwtio rhieni neu ofalwyr, gofynnwyd i'r canolfannau iaith gysylltu â'r unigolion perthnasol yn uniongyrchol er mwyn eu gwahodd i gymryd rhan yn yr ymchwil.

Ar gyfer recriwtio'r athrawon, dosbarthwyd gwahoddiad i bob ysgol a chanolfan iaith ar draws Wynedd, gan roi'r cyfle iddynt gyfrannu at grŵp ffocws i drafod y ddarpariaeth trochi iaith neu gyflwyno adborth drwy gyfrwng holiadur ar-lein anhysbys.

Tabl 1: Trosolwg o'r Sampl Cyfranogwyr Terfynol

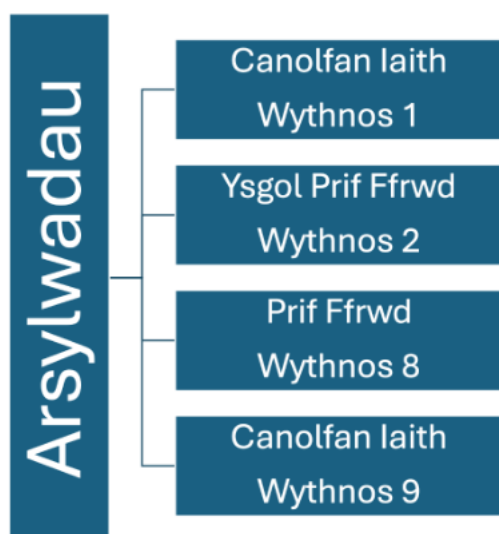
Elfen o'r prosiect	Sampl terfynol
Arsylwadau	15 Disgybl
Grŵp Ffocws Disgyblion	21 Disgybl Canolfan iaith mewn 5 grŵp ffocws
Grŵp Ffocws Athrawon/Staff Canolfan	10 Staff Canolfan iaith mewn 4 grŵp ffocws
Grŵp Ffocws Athrawon/ Staff Prif Ffrwd	9 Athro Prif Ffrwd mewn 3 grŵp ffocws
Holiadur Rhieni/Gofalwyr	23 Rhiant/Gofalwr
Nifer yr Ysgolion Prif Ffrwd arsylwyd	8 Ysgol
Nifer y Canolfannau iaith arsylwyd	4 Canolfan

Arsylwadau

Roedd yr astudiaeth yn cynnwys arsylwi disgyblion ac athrawon mewn dau gyd-destun addysgol gwahanol, sef y ganolfan drochi iaith a'r ysgol brif ffrwd. Cynhaliwyd arsylwadau ar dri disgybl o bob un o'r pedair canolfan drochi iaith ynghyd â'u hathrawon, gan gynnwys pedwar achlysur arsylwi ar wahân: **dau yn y ganolfan iaith, a dau yn yr ysgol brif ffrwd**. Strwythurwyd pob sesiwn arsylwi yn dri cham penodol:

1. arsylwad ffurfiol yn nosbarth yr athro gyda'r disgybl targed;
2. arsylwad o weithgaredd grŵp dan arweiniad yr athro, gyda'r weithgaredd yn cael ei dewis gan yr athro fel rhan o'r wers;¹ ac
3. arsylwad anffurfiol o'r disgybl targed yn rhyngweithio ar y buarth mewn cyd-destun cymdeithasol naturiol.

Mae Ffigwr 2 yn arddangos amserlen arsylwi yr ymchwili dros y cyfnod o ddeg wythnos.

Ffigwr 2: Dyluniad y Broses Arsylwi

Defnyddiwyd Rhestr Wirio Strategaethau Addysgu Trochi (Fortune, 2014) fel fframwaith ar gyfer yr arsylwadau, gan sicrhau dull strwythuredig a chyson o asesu dulliau addysgu trochi ar draws y ddarpariaeth. Mae'r arsylwadau wedi eu fframio o amgylch saith ffocws penodol sy'n deillio o'r fframwaith sy'n craffu ar agweddau allweddol o addysgeg i gefnogi caffael iaith yn effeithiol. Yn yr achos hwn, ffocws yr arsylwadau oedd y Gymraeg. Y saith elfen i'r arsylwi oedd:

- Integreiddio cynnwys, diwylliant, iaith a llythrennedd

¹ Ni welwyd gweithgareddau grŵp ym mhob arsylwad

- Rhoi sylw i ddatblygiad iaith a gwella cywirdeb
- Creu mewnbwn dealladwy
- Creu awyrgylch ddysgu gyfoethog yn yr iaith darged
- Defnydd effeithiol o iaith lafar gan yr athro
- Hyrwyddo allbwn ymestynnol gan y disgybl
- Ymateb i ystod o anghenion

Holiaduron Rhieni/Gofalwyr

Dosbarthwyd holiadur ar-lein dienw i bob rhiant oedd â phlentyn yn mynychu un o'r pedair canolfan drochi iaith. Archwiliodd yr holiadur safbwyntiau'r rhieni ynghylch y rhaglen drochi, gan gynnwys eu barn am effaith y rhaglen ar ddatblygiad iaith a lles eu plant.

Grwpiau Ffocws Disgyblion

Cynhaliwyd grwpiau ffocws wyneb yn wyneb gyda disgyblion yn y pedair canolfan drochi iaith, ar ôl sicrhau caniatâd rhieni/gofalwyr yn ogystal â chaniatâd y disgyblion eu hunain. Cafodd y sesiynau eu recordio ar ffurf sain yn unig a'u trawsgrifio er mwyn eu dadansoddi yn ddiweddarach.

Er mwyn sicrhau bod y dull yn gynhwysol ac yn hygyrch i ddisgyblion ar draws ystod o oedrannau a lefelau gallu iaith, defnyddiwyd delweddau gweledol (wynebau lliw yn cynrychioli emosiynau hapus, niwtral ac anhapus) fel propiau i'r trafodaethau.

Roedd cwestiynau'r grwpiau ffocws yn archwilio amrywiaeth o agweddau am brofiadau'r disgyblion yn ystod y cyfnod trochi iaith. Roedd hyn yn cynnwys eu profiadau o ddysgu'r Gymraeg (elfennau cadarnhaol neu heriol, cyd-destunau defnyddio'r iaith), eu safbwyntiau ar ddulliau ac ymagweddau addysgu (teimladau ynghylch mynychu'r ganolfan iaith, strategaethau addysgu penodol, a sut maent yn teimlo am ddychwelyd i'r ysgol brif ffrwd ar ddydd Gwener), yn ogystal ag effaith dysgu Cymraeg ar eu bywydau, yn academiaidd, yn y cartref, ac yn y gymuned ehangach.

Grwpiau Ffocws Athrawon

Cynhaliwyd grwpiau ffocws gyda staff o'r canolfannau trochi iaith yn ogystal â'r ysgolion prif ffrwd. Trefnwyd un grŵp ffocws penodol ar gyfer athrawon y canolfannau iaith, un ar gyfer y staff cynorthwyol yn y canolfannau, a thri grŵp ffocws ar gyfer athrawon ysgolion prif ffrwd, gyda grŵp ar wahân ar gyfer pob un o'r tair ardal yng Ngwynedd; Arfon, Dwyfor a Meirionnydd.

Cynhaliwyd y grwpiau ffocws yn rhithiol, drwy blatfform Microsoft TEAMS, ac fe'i recordiwyd (ar ffurf sain yn unig) cyn eu trawsgrifio'n fanwl ar gyfer dadansoddiad pellach. Roedd y cwestiynau a ddefnyddiwyd yn y grwpiau ffocws wedi eu haddasu o fframwaith cyfweiliadau a ddefnyddiwyd mewn astudiaeth flaenorol ar raglenni trochi Gaeleg (Duibhir, 2018).

Archwiliwyd nifer o agweddau allweddol o fewn y ddarpariaeth drochi, gan gynnwys hyfedredd iaith disgyblion a'u hagweddau tuag at ddysgu'r Gymraeg, cysondeb a chyfathrebu rhwng y canolfannau a'r ysgolion prif ffrwd, effeithiolrwydd y model trochi cyfredol, ynghyd â chyfleoedd dysgu proffesiynol ar gyfer staff.

Ystyriaethau Moesegol

Cynhaliwyd yr ymchwiliad hwn yn unol â chanllawiau moesegol Cymdeithas Ymchwil Addysgol Prydain (BERA, 2024). Sicrhawyd cymeradwyaeth foesegol cyn cychwyn yr ymchwiliad gan Bwyllgor Moeseg Ysgol Addysg, Prifysgol Bangor (rhif cais moesegol 21082024-1202). Gwahoddwyd pob plentyn oedd yn mynychu'r pedair canolfan drochi iaith i fod yn rhan o'r ymchwiliad, a chan fod yr ymchwiliad yn cynnwys plant dan 16 oed, casglwyd caniatâd ysgrifenedig rhieni neu ofalwyr yn gyntaf. Gofynnwyd hefyd am ganiatâd rhieni/gofalwyr ar gyfer disgyblion ysgolion prif ffrwd a oedd yn bresennol yn y dosbarthiadau ble roedd y broses arsylwi yn digwydd.

Derbyniodd pob cyfranogwr (disgyblion, rhieni a staff) daflen wybodaeth gynhwysfawr a oedd yn egluro diben yr astudiaeth, rhesymau dros gael eu gwahodd i fod yn rhan ohoni, unrhyw risgiau posibl, sut y byddai'r data yn cael ei reoli a'i storio'n ddiogel, ynghyd â manylion cyswllt yr ymchwiliadwr pe bai ganddynt unrhyw gwestiynau neu bryderon.

Gwnaed yn glir bod gan gyfranogwyr yr hawl i dynnu'n ôl o'r ymchwiliad ar unrhyw adeg cyn dechrau'r broses dadansoddi data, heb roi rheswm. Cadwyd cyfrinachedd ac anhysbysrwydd pob cyfranogwr trwy gydol y broses ymchwiliad, gan amnewid unrhyw wybodaeth adnabyddadwy (e.e., enwau, lleoliadau) gyda ffugenwau yn ystod y trawsgrifio. Storiwyd ffurflenni caniatâd wedi'u llofnodi mewn cabinet dan glo ym Mhrifysgol Bangor gyda mynediad wedi'i gyfyngu i'r ymchwiliadwr yn unig, neu ar yriant diogel y Brifysgol.

Cyfyngiadau

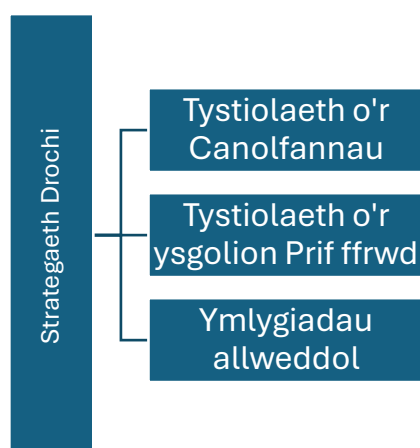
Er i'r fethodoleg ymchwiliad roi mewnwelediad dwys i'r ddarpariaeth drochi dros dymor cyflawn yn y flwyddyn academiaidd 24-25, rhaid cydnabod bod cefndiroedd, galluoedd ac ymgysylltiad y disgyblion trochi gyda'r Gymraeg yn flaenorol yn medru amrywio o dymor i dymor. Rhoddodd yr astudiaeth hon fewnwelediad cadarn i safbwyntiau athrawon yn y cyd-destun trochi a'r prif ffrwd gan gynnig trosolwg i safbwyntiau sy'n rhai cyson o fewn y ddarpariaeth. Mae'r data a gasglwyd o setiau data rhieni/ gwarcheidwaid, disgyblion ac arsylwadau yn

cynnig safbwynt empeiraidd o'r cyfnod arsylwi a'r disgyblion penodol oedd yn ymgysylltu gyda'r ddarpariaeth drochi **dros gyfnod yr astudiaeth**.

Data o'r Arsylwadau

Fel yr amlygwyd yn y fethodoleg, roedd arsylwadau yn y Canolfannau Trochi a'r ysgolion prif ffrwd yn rhan ganolog o ddyluniad yr ymchwil hwn er mwyn rhoi mewnwelediad organig a chynhwysfawr i'r gyfundrefn drochi, y gefnogaeth a'r profiadau mae disgyblion yn eu profi.

Cyflwynir y dystiolaeth a gasglwyd o'r arsylwadau gan graffu ar y canolfannau, ac yna'r ddarpariaeth prif ffrwd, fel y gwelir yn Ffigwr 3, gan gynnig ymhygiadau allweddol o'r hyn a gafodd ei arsylwi wrth ystyried y cwestiynau ymchwil.

Ffigwr 3: Trosolwg o'r Model Arsylwi

Nid oes teclyn arsylwi pwrpasol wedi ei ddatblygu ar gyfer arsylwi gweithgareddau cyfundrefnau trochi (Dublin College University, 2023), ond defnyddiwyd addasiad o benawdau rhestr wirio Fortune (2014) i fframio'r arsylwadau ac i adrodd ar yr hyn arsylwyd. Mae'r arsylwadau felly'n cael eu cyflwyno o amgylch saith maes sy'n amlygu strategaethau allweddol wrth addysgu mewn cyd-destun trochi.

Bydd yr adroddiad yn cyflwyno'r wybodaeth a gasglwyd yn ystod arsylwadau yn y canolfannau, cyn cyflwyno'r hyn arsylwyd yn yr ysgolion prif ffrwd. **Mae'n hanfodol pwysleisio bod y rhan nesaf o'r astudiaeth yn cyflwyno data a gasglwyd yn ystod y cyfnod arsylwi yn unig.** Roedd hyn yn cynnwys dau arsylwad ym mhob canolfan drochi ac ysgol prif ffrwd oedd yn rhan o'r fethodoleg ar gyfer yr astudiaeth hon, fel yr amlygwyd yn Ffigwr 3.

Integreiddio Cynnwys, Diwylliant, Iaith a Llythrennedd

Mae'r rhan hon yn canolbwyntio ar yr hyn arsylwyd o ran integreiddio cynnwys iaith, diwylliant a llythrennedd o fewn y ddarpariaeth drochi. Edrychwyd ar amcanion iaith sy'n benodol i ddatblygiad y dysgwyr sydd hefyd yn briodol wrth ddatblygu dealltwriaeth o'r diwylliant, hefyd archwiliwyd unrhyw gyfleoedd ymestynol i gaffael yr iaith tu allan i nodau penodol y wers. Yn ogystal, archwiliwyd y defnydd o adnoddau pwrpasol megis caneuon, cerddi, llenyddiaeth, ac arteffactau i gefnogi dysgu'r iaith a dysgu am y diwylliant.

Tabl 2: Strategaethau Addysg Drochi i integreiddio Cynnwys Iaith, Diwylliant a Llythrennedd

Elfennau a gafodd eu harchwilio fel rhan o'r model trochi
Pennu amcanion iaith penodol ac addas ym mhob gwers
Adnabod nodau dysgu diwylliannol addas sy'n gysylltiedig â'r nodau dysgu er mwyn datblygu defnydd iaith
Defnyddio caneuon, cerddi, llenyddiaeth, rhigymau, arteffactau dilys i addysgu iaith a diwylliant
Gwerthuso iaith a diwylliant ym mhob gwers

Y Canolfannau Iaith

Gwelwyd sawl enghraifft o ddefnydd effeithiol o strategaethau addysgu o ran integreiddio iaith, diwylliant a llythrennedd. Arsylwyd defnydd cyson ac effeithiol o ganeuon Cymraeg poblogaidd i gefnogi'r dysgu ar draws y canolfannau, ynghyd â defnydd o raglenni teledu Cymraeg. Roedd rhai o'r canolfannau yn ymestyn ar y defnydd hwn i fod yn ddefnydd effeithiol iawn, gan ddefnyddio'r caneuon i ddwyn i gof ddysgu blaenorol (ref), boed hynny drwy ddefnydd effeithiol o ganeuon a rhigymau Cymraeg, caneuon i ddysgu'r wyddor neu lliwiau'r enfys. Roedd y disgyblion yn ymateb yn gadarnhaol i'r gweithgareddau hyn ar y cyfan ac yn ymddangos eu bod yn gyfarwydd gyda'r cynnwys dysgu (caneuon), sydd yn awgrymu cysondeb yn eu defnydd.

Mae enghreifftiau o ddysgu iaith ymestynnol yn effeithiol, drwy gemau adnabod (labelu lluniau a gemau paru) i ddysgu geirfa newydd, cyn mynd ymlaen i ffurfio brawddegau mwy cymhleth ar lafar o fewn cyd-destun y wers.

Roedd tystiolaeth gref o athrawon yn gosod amcanion dysgu iaith yn fwriadus, gan sicrhau bod y dysgwyr yn medru deall ac atgyfnerthu elfennau penodol cyn eu defnyddio mewn cyd-destun ehangach. Enghraifft nodedig oedd dysgu rhifau cyn symud ymlaen at dasg fwy ymestynnol sef gwaith cloc neu ddweud yr amser.

Mae defnydd cyson o gerddoriaeth Gymraeg poblogaidd drwy'r Siarter Iaith yn meithrin ymwybyddiaeth ddiwylliannol ymysg y disgyblion, ond hefyd mwynhad a dealltwriaeth o ddiwylliant Cymraeg poblogaidd. Mae'r defnydd cyson hwn ar draws y ddarpariaeth drochi yn atgyfnerthu gwerthoedd ac agweddau cadarnhaol tuag at yr iaith a'r diwylliant gan fod yr arferion hyn yn dod yn rhan naturiol o'u diwrnod yn yr ysgol. Mae hyn atgyfnerthu arferion addysgol sydd wedi eu gwreiddio yn y diwylliant Cymraeg ac yn datblygu mynegiant diwylliannol wrth i'r disgyblion ddatblygu eu sgiliau iaith.

Ymhlygiad

Mae lle i ystyried sut y defnyddir cyfryngau megis rhaglenni teledu neu glipiau fideo i ddatblygu sgiliau llafar ymhellach. Gellid cynllunio'r cynnwys dysgu mewn blociau llai o amgylch y cyfrwng digidol gan ystyried cynllunio tasgau llafar a gweithgareddau yn ystod y broses wylio (gweler, e.e., Williams a Thomas, 2017) i ddatblygu sgiliau llythrennedd disgyblion ymhellach yn hytrach na gwyllo rhaglenni cyfan heb fewnbwn ieithyddol.

Ysgolion Prif Ffrwd

Roedd ysgolion prif ffrwd yn defnyddio caneuon poblogaidd mewn cyd-destunau anffurfiol i hyrwyddo iaith a diwylliant yn effeithiol, e.e., yn ystod amser ffrwythau, neu pan oedd disgyblion yn cwblhau tasgau annibynnol. Er hynny, roedd lle i fedru cynllunio'r defnydd o ganeuon poblogaidd yn well er mwyn datblygu sgiliau iaith yn benodol. Gwelwyd enghreifftiau difyr o ysgolion yn defnyddio caneuon Cymraeg i fframio'r cynnwys addysgol gyda'r dasg derfynol yn arwain at recordio perfformid o'r gân. Fodd bynnag, yn yr enghraifft hon, nid oedd y disgyblion trochi yn gyfarwydd gyda'r gân gan iddynt golli'r cyfnod paratoi, felly roedd cyfrannu'n bwrpasol yn heriol iddynt.

Gwelwyd enghraifft arall o ysgolion prif ffrwd yn adnabod nodau dysgu diwylliannol sy'n gysylltiedig gyda thema berthnasol, e.e. Eisteddfodau Lleol. Er i'r cynnwys addysgol fod yn berthnasol i'r dysgwyr oedd yn rhugl yn y Gymraeg, nid oedd y cynnwys addysgol wedi ei addasu i gefnogi anghenion y disgyblion trochi. Roedd idiomau cymhleth yn cael eu trafod, heb sgaffaldau iaith i'r disgyblion trochi. At ei gilydd, roedd y defnydd o'r iaith darged ar lefel amhriodol ac yn llawer rhy gymhleth i'r disgyblion trochi. Collwyd cyfle i egluro cyd-destun eisteddfodau yn effeithiol i ddisgybl oedd heb ddealltwriaeth flaenorol. Arweiniodd hyn at y disgybl yn datgysylltu oddi wrth gynnwys y wers, ac yn troi i ddefnyddio'r Saesneg.

Argymhelliad?

Rhoi Sylw i Dwf Iaith Parhaus a Gwella Cywirdeb

Tabl 3: Strategaethau Addysg Drochi i Roi Sylw i Dwf Iaith Parhaus a Gwella Cywirdeb

Elfennau a gafodd eu harchwilio fel rhan o'r model trochi
Ennyn ac yn dal pob myfyriwr yn atebol am gywiro eu hunain/cyfoedion
Rhoi sylw i wallau mewn iaith lafar ac ysgrifenedig ²
Defnyddio amrywiaeth o dechnegau adborth effeithiol gan gynnwys ymhelaethu, ciwiau meta-ieithyddol, ceisiadau am eglurhad, ailadrodd, ail-lunio, cywiro eglur a chiwiau di-eiriau
Gwahaniaethu rhwng adborth ar ffurf yn erbyn ystyr
Creu cyfleoedd a gweithgareddau i gynorthwyo disgyblion i sylwi a chynhyrchu iaith gywir a ddefnyddir yn llai aml ar lafar ac yn ysgrifenedig
Canolbwyntio ar gywiro iaith ar sail amcanion ieithyddol y wers a lefel ddatblygiadol y dysgwyr
Cydbwysu'r defnydd o adborth â llif y wers

Y Canolfannau Iaith

² Datblygu'r medrau llafar yw'r prif ffocws yn ystod y cyfnod trochi

Gwelwyd enghreifftiau effeithiol yn y canolfannau o athrawon yn rhoi sylw i dwf iaith parhaus a gwella cywirdeb. Gwelwyd ystod o strategaethau addysgu yn cael eu defnyddio i gefnogi'r disgyblion i gywiro a datblygu eu defnydd iaith i gynhyrchu'r ffurfiau priodol. Rhaid pwysleisio gan i'r arsylwad cyntaf fod yn ystod Wythnos 1, prin iawn oedd defnydd y disgyblion o'r iaith darged.

Er hynny, gwelwyd enghreifftiau o athro yn gofyn i ddisgybl ailadrodd patrwm neu air ar ôl iddo ei ynganu'n gywir, gan gynnig canmoliaeth am ymatebion cywir. Gwelwyd hefyd ddefnydd eang o dechnegau adborth eraill megis

- ciwiau meta-ieithyddol sy'n tynnu sylw'r disgyblion at ffurfiau iaith benodol
- ailadrodd ac ail-lunio ymatebion i gryfhau dealltwriaeth
- cywiro eglur a defnyddio ciwiau di-eiriau fel ystumiau a mynegiant wyneb i gefnogi'r neges.

Roedd athrawon y canolfannau ar y cyfan yn targedu cywiriadau yn benodol ar gyfer y disgybl, er mwyn sicrhau adborth cyson a pherthnasol i lefel datblygiadol y plentyn.

Ysgolion Prif Ffrwd

Nid oedd y strategaethau a arsylwyd yn yr ysgolion prif ffrwd mor eang, perthnasol nac effeithiol â rhai'r canolfannau. Roedd y defnydd yn llawer mwy ysbeidiol, gydag ond ychydig o ysgolion yn ymdrechu i ddefnyddio strategaethau i ddatblygu twf iaith a chywirdeb.

Sicrhau bod Mewnbwn yn Gynhwysfawr

Tabl 4: Strategaethau Addysg Drochi i Sicrhau bod Mewnbwn yn Gynhwysfawr

Elfennau a gafodd eu harchwilio fel rhan o'r model trochi
Defnyddio iaith y corff, cymhorthyddion gweledol, gwrthrychau neu ddulliau llawdrin i gyfleu ystyr
Ceisio a defnyddio gwybodaeth a phrofiad blaenorol gyda themâu newydd
Defnyddio amrywiaeth o weithgareddau cyn-darllen a chyn-ysgrifennu i wneud iaith a chynnwys yn fwy hygyrch
Rhannu gwybodaeth a phrosesau cymhleth yn rhannau llai
Gwneud defnydd cyson o dasgau sy'n gofyn i ddysgwyr ddangos eu dealltwriaeth
Dewis ac yn addasu deunydd cyfarwyddiadol ar gyfer lefel datblygiadol dysgwyr
Sefydlu arferion ieithyddol sy'n rhoi cyfleoedd i ailadrodd ac ymestyn defnydd iaith

Canolfannau Iaith

Gwelwyd tystiolaeth gadarn yn y canolfannau o athrawon yn sicrhau mewnbwn cynhwysfawr drwy ddefnydd effeithiol o iaith y corff, *Total Physical Response* (TPR), delweddau ayb. Roedd y dulliau addysgu hyn yn hwyluso'r cyfathrebu ac yn atgyfnerthu dealltwriaeth y disgyblion.

Arsylwyd athrawon yn defnyddio iaith y corff yn rheolaidd drwy symudiadau, pwyntio, enwi gwrthrychau a mynegi teimladau drwy fynegiant wyneb (hapus, trist), neu ystumiau e.e.. dynwared cysgu. Roedd athrawon a chymorthyddion yn modelu'r defnydd hyn i atgyfnerthu iaith, gyda'r plant hefyd yn ei efelychu. Roedd propiau a symudiadau hefyd yn cael eu defnyddio'n gyson i atgyfnerthu'r dysgu wrth gydadrodd penillion, neu ddefnyddio propiau wrth roi'r archeb ginio i mewn.

Roedd athrawon y canolfannau trochi yn cyfoethogi'r mewnbwn drwy dasgau adolygu 'cudd', e.e.. drwy ddefnyddio curiadau yn ystod amser egwyl i gadw curiad ar y "*drwm*". Roedd ailadrodd geirfa allweddol i guriadau yn atgyfnerthu geirfa a chysyniadau megis "i fyny", "i lawr", "ymyl", "canol" ac "ochr".

Roedd y canolfannau yn cysylltu gweithgareddau dysgu blaenorol yn effeithiol gyda themâu newydd er mwyn ymestyn ac atgyfnerthu dealltwriaeth disgyblion o'r iaith, boed hynny drwy ganeuon, neu bropiau gweledol. Gwelwyd defnydd effeithiol o strategaethau i dorri tasgau yn rhannau llai er mwyn cefnogi'r dysgu. Un enghraifft o hyn oedd adolygu geirfa 'dillad' drwy ddelweddau wedi eu labelu, cyn mynd ymlaen i'w hatgoffa o eirfa gysylltiedig megis lliwiau a maint ('bach' neu 'mawr'). Dilynwyd hyn gan gwestiynau penodol gan yr athro megis "Pa liw trowsus sydd gan...?" cyn i'r dysgwyr ffurfio brawddegau cyflawn ar lafar.

Roedd pwyslais amlwg ar wirio dealltwriaeth y disgyblion yn gyson yn y ganolfan. Defnyddiwyd technegau penodol fel gosod tasgau dosbarth cyn defnyddio adnoddau digidol, megis y bwrdd gwyn rhyngweithiol, i adolygu ac atgyfnerthu'r dysgu. Yn ystod y gweithgareddau hyn roedd pob dysgwr unigol yn cael cyfle i ddefnyddio'r iaith darged, gan sicrhau bod yr athro hefyd yn medru asesu cynnydd unigol pob dysgwr.

Roedd trefn bendant yn y canolfannau iaith, oedd yn greiddiol wrth sefydlu arferion oedd yn atgyfnerthu ymgysylltu gyda'r iaith ynghyd â chyfleoedd ailadrodd. Yn y sesiynau boreol a arsylwyd, gwelwyd yr un drefn e.e.. pawb yn cyfarch ei gilydd, archebu cinio, holi am weithgareddau'r noson flaenorol (Be' wnest ti neithiwr?), gyda phawb yn ateb yn eu tro.

Roedd rhai tasgau gwahaniaethol yn cael eu paratoi yn y canolfannau iaith, a gwelwyd un enghraifft o wahaniaethu drwy liwiau (Coch, Oren Gwyrdd) oedd yn arfer effeithiol ac yn cynnig hyblygrwydd i'r disgyblion wrth ddewis tasg. Mewn lleiafrif o achosion nid oedd y gwahaniaethu tasgau a welwyd bob tro'n ddigonol i gefnogi'r ystod o ddisgyblion. Roedd hyn yn fwy amlwg wrth geisio cefnogi disgyblion hŷn yn y trochi Uwchradd, ble gall themâu fod yn amherthnasol neu blentynnaidd, neu ddysgwyr gyda chefnidiroedd diwylliannol gwahanol nad oeddent yn deall cyd-destunau Cymreig neu '*boblogaidd*' y cynnwys dysgu bob tro. Roedd hyn yn gwneud ymgysylltu gyda'r mewnbwn addysgol yn fwy heriol i rai dysgwyr ar brydiau.

Ymhlygiad

Mae lle i archwilio datblygu adnoddau trochi i gefnogi disgyblion hŷn.

Ysgolion Prif Ffrwd

Roedd rhai adnoddau gweledol i'w gweld ar waliau'r ysgolion prif ffrwd i gefnogi disgyblion gyda'r iaith darged. Gwelwyd un enghraifft yn yr ysgolion prif ffrwd o athro yn defnyddio delweddau i atgyfnerthu'r iaith darged yn effeithiol.

Mae cyfleon lled gyson yn yr ysgolion prif ffrwd i ddisgyblion ymgysylltu gyda siaradwyr rhugl yn y dosbarth, sy'n arfer dda. Er hynny, nid oedd cynllunio wedi digwydd i gefnogi lefel ddatblygiadol iaith unigol y disgyblion trochi bob tro. Golygai hyn nad oedd y disgyblion yn medru ymgysylltu'n effeithiol, ac o'r herwydd, roedd yn ymddangos ei fod yn cael effaith negyddol ar eu hyder yn yr iaith.

Cynigir hyfforddiant i staff prif ffrwd gan y gyfundrefn drochi er mwyn sicrhau bod mewnbwn yn gynhwysfawr, e.e. cefnogaeth i addasu taflenni gwaith, rhannu egwyddorion trochi. Ni welwyd tystiolaeth yn ystod yr arsylwadau o daflenni gwaith wedi eu haddasu'n ieithyddol ar gyfer y disgyblion trochi yn yr ysgol prif ffrwd.

Creu Amgylchedd Dysgu Cyfoethog yn y Gymraeg

Tabl 5: Strategaethau Addysg Drochi i Creu Amgylchedd Dysgu Cyfoethog yn y Gymraeg

Elfennau a gafodd eu harchwilio fel rhan o'r model trochi
Ymestyn <i>repertoires</i> iaith disgyblion trwy addysgu cyfystyron a gwrth ystyron
Arddangos amrywiaeth o eiriau, ymadroddion, testun ysgrifenedig ledled yr ystafell ddosbarth a chynteddau
Gwahodd siaradwyr brodorol i gymryd rhan yn y dosbarth
Darparu amrywiaeth o ddeunydd darllen iaith darged ac adnoddau megis geiriaduron, thesawrws, gwyddoniadur, ac ati.
Amgylchynu'r dysgwr gyda mewnbwn iaith lafar ac ysgrifenedig helaeth ³

Canolfannau

Gwelwyd tystiolaeth ymysg disgyblion hŷn o athrawon yn datblygu defnydd iaith drwy addysgu cyfystyron. Roedd y strategaethau hyn yn codi'n naturiol yn yr uned, e.e.. wrth drafod chwarae pêl-droed, roedd yr athro yn amlygu'r gwahaniaethau rhwng 'ennill' a 'churo'. (*Wnaethoch chi ennill? Chi wnaeth guro tîm Llanfairgogogoch?*)

Gwelwyd cyfleoedd cyson yn y canolfannau trochi i ddisgyblion ymgysylltu gyda siaradwyr rhugl, e.e. drwy ryngweithio gyda staff y gegin wrth roi archeb cinio i mewn, neu ymwelwyr i'r ganolfan.

³ Nid yw'r ddarpariaeth drochi yn canolbwyntio ar ddatblygu sgiliau ysgrifenedig, felly ni arsylwyd mewnbwn ysgrifenedig yn y canolfannau iaith.

Ymhlygiad

Mae modd ystyried datblygu'r ymgysylltiad gyda siaradwyr rhugl ymhellach drwy ymestyn y defnydd iaith a'r patrymau arferol wrth i ruglder y disgyblion ddatblygu.

Mae'r canolfannau yn gwneud defnydd effeithiol wrth arddangos geiriau ac ymadroddion yn yr ystafell ddosbarth. Mae pob dosbarth wedi ei ddylunio'n effeithiol i gefnogi'r cynllun trochi gyda'r pentref dychmygol a chymeriadau'r pentref wedi eu harddangos, ynghyd â geiriau allweddol, labeli rhannau o'r corff, lliwiau, berfau, map Cymru a siartiau bwyd wedi eu harddangos. Roedd gwrthrychau'r ystafell ddosbarth wedi eu labelu hefyd, er mwyn cefnogi disgyblion i fedru gweithredu yn y dosbarth a defnyddio'r Gymraeg.

Ysgolion Prif Ffrwd

Gwelwyd defnydd o iaith weledol yn yr ysgolion prif ffrwd. Roedd yr iaith yn cael ei chyflwyno mewn modd mwy cwricwlaidd yn y prif ffrwd e.e.. mapiau, anogwyr llythrennedd, cerddi ac idiomaau ac ati. Roedd y math o gynnwys yn amrywio ar draws grwpiau blwyddyn yn y prif ffrwd, yn ôl oedran neu gamau cynnydd, ac felly yn aml iawn tu draw i lefel ieithyddol y disgyblion trochi. Gellir felly ystyried bod yr amgylchedd ddysgu sy'n cael ei dylunio o amgylch y cyd-destun addysgol heb ystyried ysgogiadau iaith syml yn effeithio ar ymgysylltiad disgyblion trochi gyda'r amgylchedd dysgu yn y cyd-destun prif ffrwd.

Gwelwyd rhai enghreifftiau o'r ysgolion prif ffrwd yn amgylchynu'r dysgwyr gyda mewnbwn iaith lafar helaeth. Un enghraifft oedd y gwasanaeth boreol. Mae gofod fel hyn yn gyfle gwerthfawr i drwytho'r disgyblion yn niwylliant ac iaith lafar yr ysgol wrth ddychwelyd.

Ni wnaed defnydd effeithiol o'r adnoddau a rannwyd gan y canolfannau iaith i gefnogi'r Gymraeg. Er bod adnoddau ar y cyfrwng *Google Classroom*, yn fwy aml na pheidio roedd y disgyblion trochi yn cwblhau tasgau syml nad oedd yn cefnogi datblygiad iaith, os nad oeddent yn medru cyfrannu at dasg y dosbarth pan oeddent yn dychwelyd i'r ysgol prif ffrwd.

Ymhlygiad

Byddai cynllunio cynnwys ieithyddol a strategaethau penodol i ailadrodd a datblygu iaith darged y disgyblion trochi gan ddefnyddio'r adnoddau parod gan y canolfannau trochi, yn cryfhau'r profiadau i ddisgyblion trochi wrth ddychwelyd i'r prif ffrwd.

Defnyddio Iaith Athro Yn Effeithiol (Iaith Darged)

Tabl 6: Strategaethau Addysg Drochi i Ddefnyddio Iaith Athro Yn Effeithiol (Iaith Darged)

Elfennau a gafodd eu harchwilio fel rhan o'r model trochi
Mynegi ac yn ynganu'n glir
Arafu ac yn symleiddio iaith pan fo hynny'n briodol i ddatblygiad
Aralleirio ac yn ailadrodd negeseuon mewn amrywiaeth o ffyrdd
Amrywio goslef i adlewyrchu negeseuon
Ailgylchu geirfa a strwythurau iaith y gorffennol, y presennol a'r dyfodol yn fwriadus
Modelu defnydd cywir o iaith
Cyfyngu ar faint o iaith athro a ddefnyddir

Canolfannau Trochi

Mae amryw enghreifftiau o'r athro yn y canolfannau iaith yn defnyddio'r iaith darged yn effeithiol i gefnogi dysgu'r disgyblion. Arsylwyd enghreifftiau cadarn a chyson o fynegiant eglur ac ynganu pwrpasol i gyfleu ac ategu seiniau'r iaith darged. Mae athrawon y canolfannau trochi yn hyderus wrth amrywio iaith e.e.. arafu, pwysleisio, newid goslef, i atgyfnerthu'r dysgu.

Gwelwyd sawl enghraifft o'r athrawon trochi yn aralleirio neu'n ailadrodd y cynnwys ieithyddol os nad oedd y disgybl yn medru ymateb yn briodol.

Er bod athrawon a staff cefnogi'r canolfannau yn gwneud defnydd effeithiol a chyson iawn o'r iaith darged, ystyriwyd bod yna le leihau mewnbyn yr athro ar brydiau, yn enwedig yn ystod tasgau grŵp neu barau, er mwyn i'r disgyblion gael mwy o gyfle i ddefnyddio geirfa neu batrymau newydd. Byddai hyn o bosib yn eu paratoi'n well i ymdopi gyda defnyddio'r iaith darged yn yr amgylchedd prif ffrwd. Athynny, ystyriwyd bod yma le i ddatblygu'r cysyniad o 'amser i ymateb', cyn i'r athro neu'r cymhorthydd roi'r ateb i'r disgyblion.

Ysgolion Prif Ffrwd

Yn y mwyafrif o arsylwadau gwelwyd bod yr athrawon yn eglur eu mynegiant ac yn ynganu'n briodol i gefnogi dysgu'r disgyblion, ond dim ond yn y lleiafrif o ysgolion prif ffrwd gwelwyd athrawon yn arafu a symleiddio'r iaith i gefnogi'r disgyblion gyda'r Gymraeg. Yn gyffredinol, roedd tuedd i'r athrawon newid i'r Saesneg pan roedd yn ymddangos nad oedd y disgyblion yn medru ymateb yn hytrach na cheisio annod y defnydd o'r Gymraeg drwy amryw strategaethau addysgol posib.

Ar y cyfan, nid oedd ysgolion prif ffrwd (ac eithrio un; gweler Astudiaeth achos A), yn cynllunio a pharatoi gan roi ystyriaeth ddigonol i'r disgyblion trochi. Roedd cyfleoedd yn cael eu colli i fedru cefnogi datblygiad iaith

disgyblion drwy baratoi geirfa allweddol, syml, o fewn y maes pwnc, e.e. mewn gwers Addysg Gorfforol - mainc, pêl, pwynt, ayb.

Ymhlygiad

Mae cyfle i ystyried datblygu llwybrau dysgu proffesiynol i gefnogi athrawon gyda strategaethau addas i ddatblygu defnydd o'r iaith darged yn effeithiol ar gyfer disgyblion trochi.

Hyrwyddo Allbwn Estynedig Disgyblion

Tabl 7: Strategaethau Addysg Drochi i Hyrwyddo Allbwn Estynedig Disgyblion

Elfennau a gafodd eu harchwilio fel rhan o'r model trochi
Cynllunio ac yn defnyddio technegau holi sy'n annog disgwrs estynedig ac yn meithrin meddwl lefel uwch
Strwythuro ac yn hwyluso gweithgareddau disgybl-ganolog sydd yn ennyn ddiddordeb
Defnyddio gweithgareddau sy'n canolbwyntio ar allbynnau, megis chwarae rôl, efelychiadau, drama, dadleuon, cyflwyniadau, ac ati.
Defnyddio amrywiaeth o grwpiau rhyngweithiol megis deuadau, meddwl-pâr-rhannu, grwpiau bach, ac ati.
Hyrwyddo dysgu gan a gyda chyfoedion, e.e., golygu cyfoedion, tiwtora cyfoedion
Cyfathrebu disgwyliadau clir ynghylch defnydd iaith yn gyson, ac yn atgyfnerthu'r disgwyliadau hynny
Meithrin amgylchedd dysgu anfygythiol
Gwneud defnydd effeithiol o amser aros yn ystod rhyngweithiadau

Canolfannau iaith

Gwelwyd arferion cadarnhaol yn y canolfannau iaith o athrawon yn defnyddio ystod o strategaethau i geisio hyrwyddo allbwn estynedig. Rhaid cydnabod bod amseriad yr arsylwad cyntaf, sef Wythnos 1, yn golygu ei bod yn anodd iawn i'r athrawon ddefnyddio'r strategaethau hyn gan bod gan nifer o'r disgyblion cyn-lleied o'r iaith darged.

Er hyn, roedd gweithgareddau yn cael eu cynllunio mewn modd hwyllog, e.e.. gemau bwrdd, chwarae rôl ayb, er mwyn ceisio ennyn diddordeb y disgyblion. Er hynny nid oedd rhai gweithgareddau wedi eu strwythuro nac yn hwyluso diddordeb rhai disgyblion Uwchradd yn yr iaith darged. Arsylwyd rhai gweithgareddau anaddas i ddiddordebau ac oedran y disgyblion hŷn, e.e.. gwyllo rhaglenni teledu oedd yn addas i blant iau, y modd y rhoddwyd disgyblion mewn grwpiau, neu gemau bwrdd oedd yn cyflwyno cymeriadau plentynnaidd.

Roedd y canolfannau yn defnyddio system wobrwyo *Class Dojo* yn effeithiol iawn wrth atgyfnerthu disgwyliadau clir o ran defnydd iaith. Roedd y system bwyntiau yn cael ei waeu yn rhan naturiol o rediad dyddiol gweithgareddau'r ganolfan, ac roedd yn arf pwerus i atgyfnerthu'r dysgu ymysg y disgyblion a datblygu defnydd ymestynnol o'r iaith.

Ymhlygiad

Mae lle i ystyried gweithgareddau a diddordebau ystod o ddisgyblion yn fwy manwl wrth gynllunio gweithgareddau i hyrwyddo allbwn ieithyddol estynedig yn benodol yn y ddarpariaeth drochi Uwchradd.

Ysgolion Prif Ffrwd

Er bod tystiolaeth o weithgareddau yn yr ysgolion prif ffrwd a allai hyrwyddo allbwn ieithyddol estynedig, yn y mwyafrif o'r arsylwadau, nid oedd y tasgau hyn wedi eu cynllunio'n fwriadus o amgylch gofynion ieithyddol y disgyblion trochi. Er bod enghreifftiau o waith grŵp, yn aml iawn roedd y disgyblion trochi heb iaith ddigonol i fedru cyfrannu heb sgaffaldau iaith ychwanegol, neu gefnogaeth gan yr athro.

Roedd defnydd disgyblion o iaith mewn cyd-destunau anffurfiol, e.e. amser chwarae, yn bennaf drwy'r Saesneg, ac eithrio un ysgol a arsylwyd.

Rhoi Sylw i Anghenion Amrywiol Dysgwyr

Tabl 8: Strategaethau Trochi i Roi Sylw i Anghenion Amrywiol Dysgwyr

Elfennau a gafodd eu harchwilio fel rhan o'r model trochi
Cynnwys ystod o alluoedd iaith, gwybodaeth flaenorol, a sgiliau cymdeithasol mewn grwpiau hyblyg o ddisgyblion
Cynllunio ar gyfer anghenion amrywiol disgyblion yn seiliedig ar gefndiroedd ieithyddol a diwylliannol
Darparu ystod o ddeunyddiau, gweithgareddau dysgu, ac ystod o dasgau asesu ar gyfer galluoedd a diddordebau disgyblion
Cynnal arolwg o ddiddordebau disgyblion

Y Canolfannau Trochi

Mae'r ystod o anghenion ieithyddol, oedrannau ac Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) yn cynnig her i'r canolfannau trochi wrth ddiwallu anghenion amrywiol disgyblion. Pan mae disgyblion yn cyrraedd yr ysgol prif ffrwd a'r canolfannau trochi, nid oes gwybodaeth benodol amdanynt yn aml iawn ar gael. Mae hyn yn peri sefyllfa heriol i'r athrawon wrth eu cefnogi a chynllunio ar gyfer gwahaniaethu.

Mae ystod eang iawn o weithgareddau yn cael eu darparu i gefnogi anghenion disgyblion yn y canolfannau trochi, ond mae lle i ystyried ffactorau allanol ymhellach wrth gynllunio a dylunio'r rhain o ystyried yr amrywiaeth ieithyddol sy'n rhan o'r ddarpariaeth drochi erbyn hyn (gweler Ffigwr 4 yn yr adran holiaduron rhieni).

Ysgolion Prif Ffrwd

Ni arsylwyd unrhyw strategaethau penodol ar waith yn yr ysgolion prif ffrwd a gafodd eu harsylwi i gefnogi anghenion penodol disgyblion trochi oedd yn dychwelyd i'r dosbarth. Er hynny, arsylwyd bod pwysau enfawr ar

ysgolion prif ffrwd i gefnogi ystod o anghenion ieithyddol o fewn y dosbarth arferol, yn aml iawn gyda heriau staffio ar ddyddiau Gwener. Arsylwyd mewn sawl achos mai athrawon llanw oedd yn arwain rhannau o'r addysgu ar ddyddiau Gwener yn y prif ffrwd oherwydd ei bod yn gyfnod paratoi ac asesu (CPA) i'r athro dosbarth. Mae ystod eang o anghenion ieithyddol yn y dosbarth yn ychwanegol i'r rheini sy'n mynychu'r canolfannau iaith, yn cynnig heriau pellach i'r prif ffrwd ar ddydd Gwener.

Ymhlygiad

Mae lle i edrych ar arferion da yn genedlaethol wrth gefnogi dysgwyr amlieithog mewn gofodau dysgu Cymraeg a Chymreig.

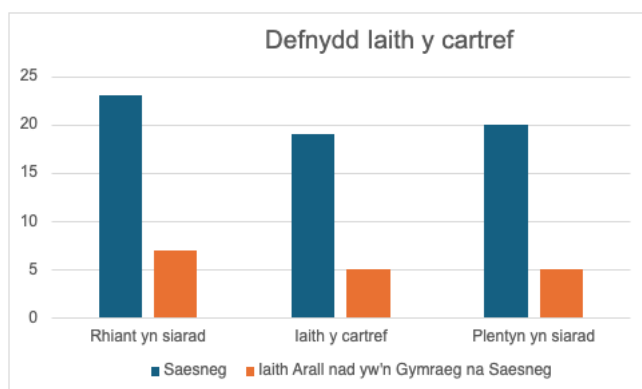
Casgliad

Gwelwyd yn yr arsylwadau bod cryfderau niferus iawn i'w gweld yn y Canolfannau Trochi wrth gefnogi datblygiad ieithyddol disgyblion yn y Gymraeg ac wrth gefnogi lles disgyblion. Roedd y disgyblion yn hapus yn yr amgylchedd ddysgu ac roeddent wedi creu rhwydweithiau cefnogaeth cadarn ymysg cyfoedion eraill oedd yn dysgu'r iaith. Dengys y dystiolaeth fod ysgolion prif ffrwd yn ei chael yn anodd cefnogi disgyblion i ailintegreiddio'n llwyddiannus ar ddyddiau Gwener. Roedd cyfleoedd cyfyngedig i'r disgyblion ddefnyddio a datblygu'r Gymraeg, gan leihau effeithiolrwydd y model trochi o dan y drefn gyfredol.

Dadansoddiad Holiaduron Rhieni/ Gofalwyr

Mae'r adran hon yn dadansoddi canlyniadau'r holiadur ar-lein a ddosbarthwyd i rieni plant oedd yn mynychu un o'r pedair canolfan drochi iaith. Gofynnwyd i'r rhieni am eu barn ar y rhaglen drochi.

O'r 23 o ymatebion i'r holiadur a anfonwyd at rieni a gwarcheidwaid, nodwyd mai Saesneg oedd prif iaith y cartref mewn 19 o'r cartrefi. Er hynny, cofnodwyd presenoldeb amrywiaeth ieithyddol ehangach, gyda chyfanswm o saith iaith yn cael eu henwi gan ymatebwyr. Mewn pump o'r cartrefi hyn, adroddwyd bod y rhieni'n siarad yr iaith honno gyda'u plant yn y cartref hefyd.

Ffigwr 4: Trosolwg o iaith y Cartref

Agweddau Rhieni tuag at y Gyfundrefn drochi

Roedd pob un o'r farn fod gwerth mewn dysgu Cymraeg, gyda'r mwyafrif o rieni yn mynegi brwdfrydedd gref dros y gyfundrefn drochi, gan ei disgrifio mewn geiriau megis:

"Fantastic" (Rhiant 6 ac 17)

"Very good" (Rhiant 8, 9 ac 11);

"...that it's been very helpful" (Rhiant 10).

Roedd sawl rhiant yn nodi bod eu plant yn mwynhau'r profiad ac yn dysgu'n gyflym. Roedd eraill yn sôn bod eu plant yn canu caneuon Cymraeg gartref ac yn mwynhau rhannu'r hyn maen nhw wedi ei ddysgu.

"My daughter really enjoys the learning, she seems to be picking it up very quickly after attending the language unit" (Rhiant 2)

“She’s really enjoying it, sings the Welsh songs at home with her older brother and loves telling what she has learned and what it means when translated to English” (Rhiant 4)

Y prif fanteision a nodwyd oedd cael y cyfle am brofiad dysgu newydd (n=6), a hynny mewn awyrgylch ddiogel a chefnogol.

“Fantastic opportunity for them to learn another language” (Rhiant 16)

“Excellent opportunity for them to develop Welsh in a 'safe' environment, as in it’s [sic] directed for learners” (Rhiant 18)

“Wonderful learning opportunity, the teaching of Welsh will support him through school” (Rhiant 3)

Ymhelaethodd rhai ar hyn drwy ddweud fod y cyfle a roddir nid yn unig yn cefnogi eu dysgu, ond hefyd yn gymorth wrth i'r plant fagu hyder ac integreiddio i'r ysgol a'r gymuned ehangach gydag wyth rhiant yn crybwyll hyn fel mantais.

“It’s a great idea, it will help him integrate more in his school, and in his village” (Rhiant 5)

“It is helpful in integration and socialising” (Rhiant 18)

Holwyd rhieni am unrhyw bryderon posib oedd ganddynt o amgylch anfon eu plant i'r ganolfan drochi. Roedd llai na hanner y rhieni yn mynegi pryderon cychwynnol am y model cyfredol (n=11), gyda rhai yn teimlo y gall tynnu'r disgyblion o'r ysgol prif ffrwd fod yn heriol i'r plant, gan nodi eu bod yn pryderu am yr effaith gymdeithasol e.e. gweld eisiau eu ffrindiau a'u cylchoedd cymdeithasol. Er hynny, nid oedd yn ofid parhaus ymysg rhieni, gan iddynt nodi bod disgyblion yn gwneud ffrindiau newydd yn gyflym yn y canolfannau trochi.

“They had only been at their 'new' school a few weeks before moving to the unit, so would miss new friends. This hasn't happened, they've just made new friends (Rhiant 14)

“Missing friends, social circle from school but Fridays have maintained this” (Rhiant 17)

“No concerns regarding the unit itself. Mainly not being able to settle in their new school but that will come” (Rhiant 22)

Roedd rhai rhieni'n poeni am effaith negyddol ar gynnydd academiaidd ac addysgol eu plant o dan y model cyfredol, oherwydd yr amser oddi wrth y prif gwricwlwm, yn enwedig efallai ar gyfer plant oedd newydd symud

i'r Deyrnas Gyfunol (DU) neu eu hysgol Prif Ffrwd, gyda rhai plant yn cymryd mwy o amser i ymgartrefu yn eu hysgol gynradd ar ôl mynychu'r uned.

"For these few weeks it might affect his studies in the village school. My child only came to the UK in May this year so immersion in the Welsh unit is one more stress for him to cope with, even though I wholeheartedly support the work of the unit" (Rhiant 4)

"10 weeks away from the main curriculum focus, although we are fully aware the language barrier was a concern before attending the unit" (Rhiant 11)

Er hyn, llai na hanner y rhieni wnaeth godi unrhyw bryder, gyda'r mwyafrif yn gweld manteision mynychu'r ddarpariaeth drochi, neu'n gweld cyfle i ymestyn y cyfnod trochi fel bod disgyblion yn y ganolfan am gyfnod hirach.

"Maybe not long enough." (Rhiant 8)

"No adverse issues of missing mainstream school, mainstream school states he uses Welsh at school..." (Rhiant 11)

Ychydig iawn o rieni wnaeth godi pryderon am yr ystod o oeddrannau oedd yn y canolfannau uwchradd, yn enwedig o ran rhyngweithio cymdeithasol rhwng disgyblion oedd ym mlwyddyn naw a phlant Cynradd.

"I'm not sure primary children should be mixed with Secondary especially before Christmas. My child cried when she was told there was no Santa. She was also told she was an attention seeker by older pupils" (Rhiant 5)

Nododd bron hanner y rhieni eu bod yn cefnogi eu plant gyda dysgu Cymraeg gartref. Rhannwyd enghreifftiau o ddisgyblion yn cwblhau tasgau gartref ar y *Google Classroom*, gyda'r rhan fwyaf o gefnogaeth oedd angen arnynt yn dod gan rieni sydd hefyd yn dysgu Cymraeg, aelodau eraill o'r teulu (brodyr/chwiorydd hŷn, nain/taid), a *Google Translate* fel adnodd defnyddiol.

Adroddodd y mwyafrif o rieni gynydd yn nefnydd eu plant o'r Gymraeg, yn y cartref ac yn y gymuned, ers mynychu'r ganolfan drochi.

Lles Disgyblion yn y Gyfundrefn Drochi

Holwyd rhieni am effaith mynychu'r ddarpariaeth drochi ar les eu plant. Nododd lleiafrif o rieni (n=7) eu bod yn gweld gwahaniaeth yn les eu plant. Roedd y newidiadau hynny yn rhai cadarnhaol, gyda phedwar yn datgan bod eu plant yn ymddangos yn hapusach ac yn fwy hyderus.

“Happier and more confident when in the community, attending events where Welsh is the primary language, though he still may need clarification as his learning continues” (Rhiant 12)

“He was very shy now he is more relaxed and happy there is no stress anymore” (Rhiant 13)

Adroddodd y rhieni bod eu plant yn gyffrous eu bod yn cwrdd â ffrindiau newydd yn y ganolfan ac yn meithrin perthnasau cymdeithasol cadarnhaol sy'n cyfrannu at eu hymdeimlad o berthyn.

“They are excited learning a new language and meeting new friends at the centre” (Rhiant 21)

Er nad yw'r dyfyniadau uchod yn cyfeirio'n benodol at effeithlonrwydd y model trochi cyfredol wrth gefnogi lles disgyblion, mae'n arddangos effaith gadarnhaol y ddarpariaeth drochi ar hyder a datblygiad y disgyblion o fewn y gymuned leol.

Casgliad

Gwelir felly bod agweddau'r mwyafrif o rieni tuag at y ddarpariaeth drochi yn un gadarnhaol iawn. Mynegwyd brwdfrydedd a gwerthfawrogiad cryf o'r cyfle i'w plant ddysgu Cymraeg mewn amgylchedd gefnogol a diogel.

Er bod pryderon cychwynnol wedi eu mynegi, roedd manteision allweddol megis cefnogaeth i'w plant wrth integreiddio i'r gymuned leol a datblygu hyder wrth ddefnyddio'r iaith mewn cyd-destun addysgol a chymdeithasol i'w gweld fel cryfderau ehangach.

Dadansoddiad Thematig o'r Grwpiau Ffocws

Wrth ddatblygu'r fethodoleg ymchwil, penderfynwyd bod y cwestiynau ymchwil yn galw am ddull dadansoddi anwythol er mwyn archwilio'n fanwl sut mae'r model trochi yn dylanwadu ar ddefnydd disgyblion o'r Gymraeg a'u taith ieithyddol wrth ddychwelyd i'r ysgolion prif ffrwd. O ystyried cymhlethdod yr ymatebion unigol i'r model trochi, roedd yn hanfodol ystyried dull fyddai'n dal ystod o safbwyntiau, profiadau a'r heriau yn eu cyfanrwydd, yn hytrach na'u gorfodi a'u fframio o fewn strwythur damcaniaethol parod, e.e. drwy ddull codio diddwythol.

Mae'r dull dadansoddi anwythol yn cynnig dull strwythuredig ond hyblyg i goladu a dadansoddi themâu sy'n dod i'r amlwg o'r data yn uniongyrchol, er mwyn deall pa mor effeithiol ydy'r model wrth sicrhau defnydd disgyblion o'r iaith darged yn y prif ffrwd. Gall y dull hwn dynnu sylw at batrymau ymddygiad ieithyddol, yr heriau a wynebir, a'r strategaethau cefnogi mwyaf effeithiol.

Yn yr un modd, wrth asesu effeithiolrwydd y model o ran galluogi dysgwyr i gaffael y Gymraeg yn ddigonol, mae'r dull anwythol yn amlinellu pa ffactorau sy'n hwyluso neu'n rhwystro caffael y Gymraeg yn llwyddiannus.

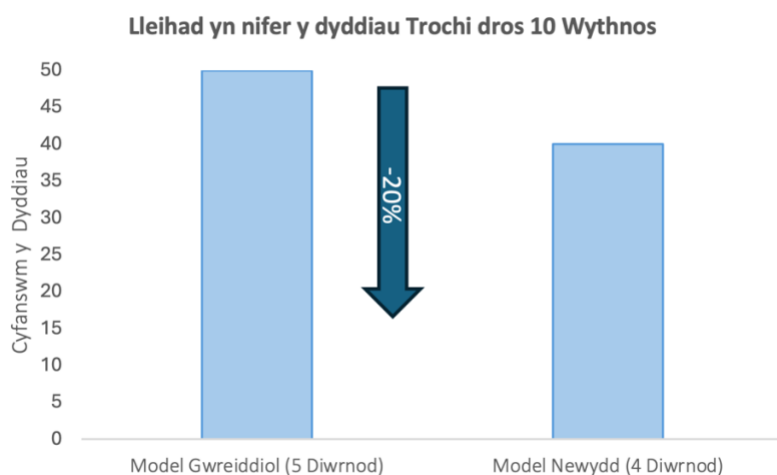
Drwy archwilio'r themâu heb ffrwyn ddamcaniaethol, mae'n rhoi cyfle i archwilio'n ddwfn i'r patrymau, sy'n cynnwys y cyfleoedd a'r heriau yn yr ymgais i gryfhau'r Gymraeg yn y Gyfundrefn Drochi ac yn yr ysgolion prif ffrwd. Yn ogystal, o ran deall dylanwad y model ar lesiant disgyblion yn ystod y cyfnod trochi, mae dadansoddi thematig anwythol yn caniatáu i leisiau disgyblion ddod i'r amlwg yn naturiol, gan dynnu sylw at unrhyw effaith emosiynol neu gymdeithasol o fewn y model yn unol â'r cwestiynau ymchwil.

Gan nad oes fframwaith ddamcaniaethol wedi'i sefydlu'n llawn ar gyfer mesur effaith y model trochi ar draws yr holl feysydd hyn, mae'n hanfodol defnyddio dull sy'n galluogi'r data i siapio ein dealltwriaeth o'r sefyllfa. Gall y mewnwediadau a gynhyrchir trwy'r dull anwythol, wedyn, osod y sylfeini ar gyfer ymchwil pellach neu ddatblygiad modelau damcaniaethol i'r dyfodol.

Y Model Trochi a Lles Disgyblion

Yn ystod y broses ddadansoddi anwythol, ymddangosodd nifer o themâu oedd yn cyd ymddangos sy'n amlygu nifer o ystyriaethau pellach wrth weithredu'r model trochi cyfredol yn y dyfodol, yn arbennig wrth ystyried lles disgyblion yn y ddarpariaeth drochi. Un pryder sylweddol yw'r cyfyngiadau amser a'r gostyngiad yn yr amser addysgu a dysgu, gan fod y model wedi ei leihau o 20% yn y canolfannau iaith (ac eithrio blwyddyn 7,8 a 9).

Amlygiad i'r iaith Darged ac oriau Cyswllt

Ffigwr7: Lleihad yn Nifer y dyddiau Trochi yn y Ddarpariaeth Gynradd

Gall y gostyngiad hwn yn yr oriau dysgu a'r cyswllt addysgol ei gwneud yn fwy heriol i'r disgyblion i gaffael y Gymraeg yn effeithiol, gan leihau eu hamlygiad i ryngweithiadau sy'n iaith-gyfoethog, gan hefyd leihau'r cyfleoedd i atgyfnerthu eu defnydd o'r Gymraeg (gweler trafodaeth bellach yn adran Prif ffrwd).

Awgrymir ymchwil bod dulliau trochi iaith effeithiol yn dibynnu ar amlygiad cyson a chynaliadwy (Baker a Wright, 2017), a byddai lleihad yn yr oriau cyswllt yn medru gwanhau effaith a llwyddiant hirdymor y model, yn arbennig wrth ystyried bod llai o oriau cyswllt i'r disgyblion yn y canolfannau iaith, ond bod disgwyl i'r cynnydd ieithyddol barhau i fod yr hyn ag yr oedd o dan yr hen drefn.

Er hynny, mae safon yr addysgeg a'r gwaith cwricwlaidd yr un mor bwysig wrth ystyried amlygiad i'r iaith darged (Genesee, 2013), ac mae'n hanfodol bwysig bod pob amlygiad i'r iaith, boed hynny yn y canolfannau iaith, neu yn yr ysgol prif ffrwd yn gyfle i amlygu'r disgyblion i'r iaith darged mewn modd bwriadus. Ni ddylai peidio bod yn y canolfannau trochi felly, olygu nad ydy'r disgyblion yn parhau i ddatblygu eu sgiliau ieithyddol.

Ymdeimlad o Berthyn a Pherthnasau Cymheiriaid

Thema arall sy'n codi o'r dadansoddiad yw pwysigrwydd dysgu gan? gymheiriaid ac integreiddio cymdeithasol wrth ddysgu iaith. Mae disgyblion mewn canolfannau trochi yn elwa'n sylweddol o ryngweithio â'u cyfoedion, gan fod ymgysylltiad cymdeithasol yn meithrin datblygiad iaith ac ymdeimlad o berthyn (García & Lin, 2017).

Disgybl 13

"I feel really settled in here. And I have all my friends. And it's really fun learning Welsh because we get to do activities and acting and lots of things that make me feel happy when I learn Welsh."

Mae dydd Gwener yn medru bod yn broblemus i ddisgyblion sy'n dychwelyd o ganolfannau trochi i'r ysgolion prif ffrwd, yn bennaf oherwydd natur gweithgareddau'r diwrnod. Mewn ysgolion cynradd yn arbennig, mae dydd Gwener yn medru bod yn ddiwrnod cwblhau gwaith yr wythnos, ynghyd â gwobrwyo ymddygiad cadarnhaol yr wythnos drwy 'Amser Aur'. Mae ymchwil yn dangos y gall dulliau addysg hyblyg fel hyn achosi heriau i athrawon, yn enwedig o ran cynllunio gwersi, asesu cynnydd disgyblion a sicrhau dilyniant dysgu (Maxwell et al., 2020). Mae cyfathrebu effeithiol rhwng yr ysgol brif ffrwd, y ganolfan a'r rhieni yn hanfodol er mwyn sicrhau llwyddiant modelau o'r fath (Parsons & Lewis, 2010). Mae trefniadau addysg hyblyg yn dibynnu ar systemau cryfion sy'n sicrhau cysondeb mewn profiadau addysgol ac yn lleihau amhariadau posibl ar ddilyniant dysgu disgyblion (Ofsted, 2019).

Mae rhai athrawon yn pwysleisio nad oes gwahaniaeth pa ddiwrnod sy'n cael ei ddewis ar gyfer dychwelyd i'r ysgol prif ffrwd, gan fod natur y model ei hun yn creu heriau sylweddol.

Er hynny, mae'n werth ystyried beth yw effaith y cyswllt parhaus gyda'r ysgol prif ffrwd pan mae disgybl yn dychwelyd i'r ysgol prif ffrwd llawn amser.

Ymhlygiad

Mae angen cryfhau effeithlonrwydd y model o safbwynt cysoni strwythurau o amgylch y model 'hyblyg' a'r dychwelyd i'r prif ffrwd. Mae lle i staff y ganolfan ac ysgolion prif ffrwd gydweithio'n agosach i sicrhau bod strwythur y model cyfredol yn gwella cysondeb o amgylch meithrin perthnasau a llesiant disgyblion.

Cysondeb Darpariaeth ysgolion Prif ffrwd

Mae ymdeimlad o gysur a sicrwydd o fewn y canolfannau trochi sydd yn nodweddiadol fach yn eu maint, yn cyferbynnu â'r her o ailintegreiddio i ddosbarthiadau prif ffrwd, yn enwedig mewn ysgolion sy'n fwy o faint. Dangosodd rhai disgyblion ansicrwydd o ran integreiddio'n ôl i'r cyd-destun hwn, a'r her o fedru defnyddio'r

Gymraeg, yn enwedig yn wyneb heriau eraill megis diffyg adnoddau, dryswch mewn prosesau cyfathrebu lle nad yw'r amlygiad a'r gefnogaeth ieithyddol felly'n parhau.

Disgybl 3

"I don't understand most of this stuff. So I'm just there, trying to figure out what it is."

Disgybl 13

"Because [aneglur] substitute people... It's quite hard. The substitute teacher doesn't know you come here."

Yn y lleiafrif o achosion, gwelwyd bod athrawon y prif ffrwd yn ymgysylltu gyda'r deunyddiau oedd yn cael eu rhannu gan y canolfannau trochi drwy'r cyfrwng digidol. Er hynny, mae heriau ymarferol wrth geisio gweithredu strategaethau addysgol i gefnogi defnyddio'r iaith darged yn y dosbarth prif ffrwd ar y dyddiau Gwener.

Amlygwyd bod yr heriau hyn yn fwy presennol i ysgolion prif ffrwd mwy eu maint.

Meithrin Perthnasau a Rhyngweithio Anffurfiol

Dengys y dadansoddiad anwythol bod pryderon o amgylch llesiant emosiynol a'r pwysau meddwl posib a ellir ei brofi gan ddisgyblion yn ystod y bloc deg wythnos, yn enwedig pan maent yn dychwelyd i'r ysgol prif ffrwd ar ddydd Gwener.

Disgybl 12

"I've got a little bit of friends to play with. But it's quite annoying because they always like talk, and I don't know what they're talking about 'cause normally they're talking about what they did yesterday or something."

Mae'r symudiad o grwpiau bychain, cyfarwydd yn y ganolfan drochi i gyd-destun mwy, gyda chymheiriaid nad ydynt yn eu hadnabod cystal, yn medru dylanwadau'n negyddol ar les disgyblion ble nad ydy'r perthnasau gyda chymheiriaid wedi eu sefydlu cystal yn y prif ffrwd. Mae tystiolaeth yr astudiaeth yn awgrymu bod y newid lleoliad dysgu ar ddydd Gwener yn cynyddu cyfraddau pryder, tra'n lleihau hyder, gan danseilio parodrwydd disgyblion i rhyngweithio gyda'r iaith (Dewaele & MacIntyre, 2014). Gwelwyd sawl enghraifft yn y data arsylwi o ddisgyblion trochi'n ynysig pan oeddent yn dychwelyd i'r ysgol prif ffrwd.

Cefnogaeth Ieithyddol ac ymgysylltu Cwricwlaidd

Amlygodd rhai athrawon trochi bod ymweld â'r ysgolion prif ffrwd ar ddyddiau Gwener yn aml iawn yn anodd, gan nodi bod y cyfnod ymweld yn medru disgyn yn ystod cyfnodau ble mae'r disgyblion yn ymgysylltu gyda thasgau neu weithgareddau maent yn eu mwynhau.

Athro Trochi 9

"Dwi'n teimlo fod bore dydd Gwener yn well a bod y pnawn dipyn bach yn anoddach. Achos yn pnawn maen nhw'n cael yr amser aur. A dwi'n teimlo, o, dwi'n tynnu'r plant bach 'ma allan amser aur. A hwnna 'di'r amser maen nhw 'di joio ac maen nhw'n edrych ymlaen am fwya', a 'dyn nhw'm yn cael cymryd rhan."

Gall hyn felly amharu ar ymgysylltiad y disgyblion gyda'r gweithgareddau hwyliog hyn. Mae sawl enghraifft ble mae'r disgyblion yn cael eu tynnu o dasgau creadigol a hamddenol megis 'Amser Aur'. Mae elfennau sosio-seicolegol yn allweddol wrth ystyried teimladau disgyblion gyda dysgu Cymraeg, yn benodol cymhelliant integreiddiol (Baker, 1997) (Baker, 2011). Cysylltir 'Amser Aur' fel arfer gydag amser ymlacio a hamddena, sy'n atgyfnerthu'r cysyniad o gymhelliant integreiddiol a gall amharu ar y profiadau hyn gyfrannu at rwystredigaeth bellach a theimladau negyddol (Deci & Ryan, 2000), ac felly effaith negyddol ar les disgyblion, a'u cynnydd maes o law.

Mae hyn yn cyd-fynd ag ymchwil sy'n dangos bod dysgu iaith yn gysylltiedig â phrofiadau emosiynol, a gall cysylltiadau negyddol ffrwyno cymhelliant y disgybl ac ymgysylltiad hirdymor y disgybl i barhau â chaffael y Gymraeg (MacIntyre et al., 2019).

Disgybl 3

"Last week, I had to send a poster to ALDI, and I could win £20. But I didn't get to finish it."

Mae'n deg nodi felly bod y data ansoddol yn arddangos cydberthynas gymhleth rhwng dyluniad strwythurol modelau trochi a lles disgyblion. Mae effeithiolrwydd y model yn dibynnu ar ystyriaethau gofalus o amgylch prosesau pontio, integreiddio cymdeithasol, a chefnogaeth emosiynol. Mae'r patrymau a welwyd yn dangos bod lle pendant i ailedrych ar y model, gan archwilio lles a sicrwydd emosiynol ochr yn ochr â datblygiad ieithyddol, i sicrhau pa mor briodol ac effeithiol yw unrhyw fodel wrth gefnogi lles disgyblion wrth ddychwelyd i'r ysgol prif ffrwd ar ddydd Gwener.

Ymhlygiad

Mae lle i edrych ar fodelau fwy hybrid sy'n defnyddio technoleg ddigidol i gefnogi ymgysylltiad y disgyblion trochi gyda'r ysgol prif ffrwd am gyfnod, cyn dychwelyd yn fwy graddol tuag at ail hanner y bloc trochi. Mae cyfle i'r ddarpariaeth drochi weithio gydag arbenigwyr i ddatblygu darpariaeth hybrid.

Trochi i ystod o oedrannau

Mae'r term Trochi Cynnar fel rheol yn cyfeirio at ddechrau addysg trwy gyfrwng y Gymraeg o'r Cyfnod Sylfaen hyd at saith oed. Defnyddir y Gymraeg fel unig neu brif iaith yr addysgu ar draws yr holl weithgareddau ar gyfer plant ifanc (ESTYN, 2022). Mae athrawon trochi fel arfer yn cyflwyno'r Gymraeg trwy brofiadau cyfoethog sy'n seiliedig ar chwarae, caneuon, storïau ac arferion dyddiol.

Roedd pryderon yn codi ymysg rhai athrawon prif ffrwd pan mae'n dod i drochi cynnar, a chynnwys plant Blwyddyn 2 yn y ddarpariaeth drochi. Roedd rhai athrawon yn teimlo bod cynnwys plant blwyddyn 2 yn y ddarpariaeth drochi yn heriol.

Mae oedran yn parhau i fod yn fater dadleuol yn y llenyddiaeth wrth ystyried priodoldeb trochi cynnar (Genesee, 2013). Dadleuir Genesee (2004) eto, bod trochi cynnar yn rhoi gofod i fanteisio ar allu naturiol plant ifanc i ddysgu iaith, gan ddadlau bod dulliau addysgu iaith megis Dysgu Cynnwys ac Iaith yn Integredig (CLIL) yn haws i'w gweithredu gan fod y gofod addysgol yn fwy arbrofol a dysgwr ganolog, efallai o'i gymharu â'r sector Uwchradd, ble mae gofyn am fwy o hyfedredd mewn sgiliau ieithyddol i gyd-fynd gyda'r cynnwys cwricwlaidd sy'n fwy cymhleth. Eto, mae lle i ystyried datblygu a chefnogi staff prif ffrwd i ddatblygu strategaethau addysgol addas ac effeithiol.

Ar y cyfan, nid yw ymchwil yn arddangos bod unrhyw anfanteision o drochi cynnar, ond yn hytrach yn amlygu manteision (Steele et al., 2017; Trebits et al., 2021; Genesee, 1983; Genesee & Jared, 2008). Mae ystyriaeth allweddol bod cynnig cyfle i bob plentyn gael eu trochi yn yr iaith leol yn sicrhau cynnig teg a chynhwysol, cynnig all sicrhau bod y disgyblion yn medru ymgysylltu'n llawn gyda'r iaith a'r ardal leol, tra eu bod hefyd yn dod yn siaradwyr newydd, cynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg, ac yn eu tro, gyfrannu at wireddu rai o nodau Thema 1, Cymraeg 2050, Miliwn o Siaradwyr (Llywodraeth Cymru, 2017, tud 32), gan gynnwys y sgiliau academaidd yn yr hir dymor.

Mae cefndir economaidd-gymdeithasol yn gallu dylanwadu ar lwyddiant addysgol plant, ond gall rhaglenni trochi helpu i liniaru'r anghydraddoldebau hyn i blant o gefndiroedd llai breintiedig (Trebetis et al., 2021). Mae'n allweddol sicrhau bod y ddarpariaeth drochi yn cael ei haddasu'n briodol lle bo' angen i ddiwallu anghenion disgyblion yn llawn.

Mae gweithrediad effeithiol yn dibynnu ar athrawon sydd wedi eu hyfforddi'n benodol mewn dulliau trochi ac ar argaeledd adnoddau addysgol priodol.

Dilyniant yn y Dysgu

Mae'r model trochi newydd yn arwain yn aml iawn at heriau wrth gefnogi datblygiad academiaidd o fewn y model 10 Wythnos. Mae hyn yn wir o safbwynt datblygiad disgyblion wrth gaffael y Gymraeg, ond hefyd yn y gwaith academiaidd yn yr ysgolion prif ffrwd. Fel yr amlygwyd yn barod, roedd colli 20% o amlygiad yn y canolfannau yn ennyn ymatebion negyddol ar draws y data ansoddol, ond hefyd mae'n golygu heriau wrth ddychwelyd i'r ysgol prif ffrwd o ran dilyniant ac ymgysylltu yn ystod y deg wythnos. Roedd rhai disgyblion sy'n dychwelyd ar ganol y cylch dysgu (ar ddydd Gwener) yn ei gweld yn heriol ymgysylltu gyda'r gwaith yn yr ysgol prif ffrwd (e.e. modelu, drafftio, aiddrafftio) sy'n arwain at heriau wrth gefnogi profiadau dysgu a chymhwyso gwaith yn briodol ar ddydd Gwener.

Athro 1

"Mae'r plant 'di bod yn gweithio ar rywbeth drwy'r wythnos. Mae o'r un peth hefo mathemateg. Os 'da ni 'di bod yn dysgu sgil mathemateg drwy'r wythnos, maen nhw'n cyrraedd dydd Gwener lle 'da ni'n datrys problem neu resymu, dydyn nhw ddim 'di bod yma ar gyfer y camau yna chwaith... bod nhw'n cael eu rhoi mewn sefyllfa anodd pan maen nhw'n dod i mewn."

Gwelwyd arferion cryf mewn rhai ysgolion prif ffrwd, ble roedd cynllunio bwriadus drwy sgaffaldau neu bersonoli'r cwricwlwm i gefnogi dysgu ar ddydd Gwener. Mae lle i ystyried rhannu'r arferion cadarn hyn ar draws yr ysgolion prif ffrwd, i sicrhau cyfle teg i bob disgybl trochi fedru cymhwyso'r iaith mewn cyd-destunau academiaidd ymestynnol tu allan i'r ganolfan drochi yn effeithiol.

Er hynny roedd heriau o amgylch diffyg staff (addysgu a chefnogol) yn golygu nad oedd gan ysgolion prif ffrwd yn fwy aml na pheidio'r gallu i gynnig cefnogaeth wedi ei theilwra i'r disgyblion sy'n dychwelyd ar ddydd Gwener.

Mae'r heriau staffio ar ddydd Gwener yn yr ysgolion prif ffrwd yn rhwystr enfawr wrth geisio cefnogi disgyblion trochi gyda'r cwricwlwm arferol ond hefyd eu cynnydd wrth gaffael y Gymraeg. Gwelwyd tystiolaeth yn yr astudiaeth hon ei bod yn medru bod yn heriol i athrawon ysgolion prif ffrwd fedru cynnig cefnogaeth ieithyddol briodol i'r disgyblion.

Er bod ysgolion prif ffrwd yn cydnabod bod deunyddiau gwerthfawr ar gael i gefnogi datblygiad ieithyddol disgyblion, nid yw'r adnoddau staffio ganddynt i ddefnyddio'r adnoddau a'r gefnogaeth yn effeithiol.

Athro 1

"Wel, does gennyn ni ddim staff i fod yn gallu rhoi'r amser i eistedd... i fynd drwy'r gwaith yna chwaith. Blwyddyn 3, un athrawes, 28 o blant. Fel dwi'n deud, 'di'r staff ddim yma gennyn ni i fod yn medru rhyddhau pobl i fod yn cymryd y plant."

Roedd staff y canolfannau iaith a staff yr ysgolion prif ffrwd yn mynegi pryder bod disgyblion yn colli sesiynau strwythuredig ar ddydd Gwener yn y canolfannau iaith (e.e. gwaith sgript, chwarae rôl ayb) sydd mor allweddol wrth gaffael iaith. Mae'n rhaid ystyried bod hyn yn cael traweffaith ar hyder disgyblion ar eu taith i ruglder.

Athro trochi 10

"Fel arfer, oedd y dydd Gwener yn bora yn adolygu patrymau'r iaith yr wythnos i gyd, a dydd Gwener oedden nhw'n neud y sgript, actio'r sgript. Ond erbyn rŵan, 'da ni'n teimlo, neu dwi'n teimlo bod y cyfnod yna ddim ar gael, bod 'na rywbeth yn gorfod mynd o bob wsnos, os 'di hynny'n neud synnwyr, bod 'na ddim gymaint o gyfle iddyn nhw fod yn adolygu fel oedden ni ar fore dydd Gwener."

Er bod rhai ysgolion yn tynnu ar adnoddau oedd wedi eu rhannu gan y canolfannau er mwyn cefnogi datblygiad ieithyddol y disgyblion, a chefnogi'r broses o ddychwelyd ac integreiddio'n ôl i'r ysgolion prif ffrwd, roedd anghysondeb yn lefel y gefnogaeth yr oedd disgyblion yn ei derbyn ar ddyddiau Gwener yn yr ysgolion prif ffrwd gan yr athro dosbarth.

Adnoddau

Roedd y canolfannau trochi yn rhannu y cynnwys dysgu ac adnoddau cefnogol gyda'r disgyblion a'r ysgolion prif ffrwd drwy *Google Classroom*. Roedd yr ysgolion prif ffrwd sy'n ymgysylltu gyda'r deunyddiau digidol ar *Google Classroom* ac yn ei weld yn gyfrwng defnyddiol i rannu gwybodaeth a phatrymau iaith allweddol. Mae'r adnoddau hyn yn cael eu gweld fel adnodd defnyddiol i gefnogi'r disgyblion trochi pan maent yn dychwelyd i'r ysgol brif ffrwd, a gwelwyd tystiolaeth o'r rhain yn cael eu defnyddio ar y dydd Gwener mewn ychydig iawn o arsylwadau.

Athro 2

"Da ni yn cael deunydd drwodd gan yr athrawes (trochi). Wedyn mae hi yn danfon ar ddiwedd yr wythnos y patrymau iaith sydd 'di bod am yr wythnos flaenorol. Maen nhw'n ddefnyddiol hefo pawb, i fod yn hollol onest."

Er hynny, nid oedd pob ysgol prif ffrwd yn ymgysylltu gyda'r deunyddiau ar *Google Classroom* o gwbl, gyda rhai ysgolion yn ei gweld yn anodd dod â'r cynnwys dysgu iaith yn rhan o'r ffocws addysgol ar y dydd Gwener.

Athro 3

"Er bod fi'n trio rhannu fo hefo pawb, ac mae'r deunyddiau yn ddefnyddiol ofnadwy, anodd ydi trio ffitio fo i mewn jyst ar gyfer un, mewn ffordd."

Roedd y rhan fwyaf o athrawon trochi yn gweld prinder adnoddau cefnogol, yn enwedig i gefnogi dysgwyr oed Uwchradd gyda'r iaith, neu ddysgwyr sydd wedi pasio'r lefel gychwynnol o ddysgu'r iaith.

Athro Trochi 5

"Mae 'na gap mawr yn y farchnad o ran llyfrau Cymraeg i ddysgwyr, yn sicr. Mae 'na rai cychwynnol syml, rhai 'da ni 'di dysgu darllen hefo nhw, y rhai fel Sali Mali, er enghraifft. Ond mae 'na ryw naid wedyn. A dwi'n teimlo bod 'na ryw le gwag yn fanno."

Wrth drafod argaeledd adnoddau cyffredinol i gefnogi'r addysgu a dysgu ym maes trochi, roedd yr adborth yn gymysg. Nodwyd bod adnoddau defnyddiol ar Hwb, ond eu bod yn medru bod yn anodd i'w cyrchu. Nodwyd byddai datblygiadau digidol i gefnogi disgyblion trochi gyda'u medrau darllen yn cael ei groesawu, a bod modd dadlau bod gofod i ddatblygu adnoddau pellach yn y maes hwn.

Athro Trochi 1 a 3

"Athro 1: Mae 'na lot yn Saesneg, Reading Eggs i helpu hefo darllen, Darllen Co yn Gymraeg. Fysa fo'n neis ella 'sa rhywun yn creu rhywbeth ar gyfer disgyblion trochi. Lle mae rhywbeth fatha Darllen Co, maen nhw'n defnyddio pan yn mynd yn ôl i ysgol ella'n rhy anodd iddyn nhw pan maen nhw'n mynd yn ôl. Ella 'sa fo'n neis 'sa rhoi cyfle i greu rhywbeth yn benodol ar gyfer dysgwyr trochi."

"Athro 3: Ia, dyna ydi o. Mae rhywun yn gorfod creu adnoddau ei hun, i bob pwrpas, o ran pethau felly."

Cynnydd Disgyblion

Roedd athrawon a disgyblion fel ei gilydd yn cydnabod gwerth y ddarpariaeth drochi o ran datblygu sgiliau llafar Cymraeg disgyblion, gan bwysleisio bod y ddarpariaeth drochi yn darparu cefnogaeth gadarn ac amhrisiadwy tuag at hyfodredd iaith disgyblion.

Disgybl 1

"When I first joined, well, when we first joined, they said in a meeting in school, they said, "You won't be fluent, but you'll know a lot. And I was thinking I might not catch it in time. But I think I've learnt a lot so far."

Disgybl 2

"Some of my friends who have done the Welsh unit, and they told me that you won't learn everything. You won't learn like how to write in Welsh, but if you get caught in a conversation, you'll know. If you need to talk, you're good. You learn most of the basics and most of the stuff you'll need."

Roedd y data ansoddol yn amlygu bod gwaith o ansawdd uchel yn digwydd o fewn y canolfannau trochi, sy'n arwain at gynnydd sylweddol mewn rhuglder nad yw'n bosibl ei gyflawni i'r un graddau o fewn cyd-destun addysgol arferol yn yr ysgolion prif ffrwd.

Athro 1

"Y cryfder ydi, fyswn ni byth yn medru gwneud y gwaith maen nhw'n neud mewn deg wythnos mewn ysgol prif lif."

Er hyn, roedd rhai athrawon yn mynegi pryder bod y model 10 wythnos newydd yn llai effeithiol, gan nodi efallai nad yw cynnydd sgiliau ieithyddol disgyblion bellach mor gadarn ag yr oeddent o dan y system flaenorol. Roedd rhai disgyblion yn cael trafferth ymgorffori'r Gymraeg i fywyd yr ysgol ar ôl gadael y ddarpariaeth drochi yn ôl safbwyntiau rhai athrawon yn yr astudiaeth hon.

Ar hyn o bryd mae'r canolfannau trochi yn asesu cynnydd y disgyblion yn unol a'r Fframwaith Llythrennedd Genedlaethol a'r llinyn llafaredd i dracio ac asesu. Mae bwriad cenedlaethol i edrych y mesuryddion hyn yn unol â'r Fframwaith Cyfeirio Cyffredin Ewrop ar gyfer leithoedd (CEFR).

Ymhlygiad

Mae cyfle i archwilio ymhellach sut mae disgyblion yn defnyddio'r iaith Gymraeg ac yn integreiddio'n ôl i'r ysgol, flwyddyn ar ôl bod yn rhan o'r cynllun trochi.

Cymhelliant Disgyblion

Roedd y themâu oedd y codi o gyfweiliadau'r disgyblion yn dangos bod llais y dysgwr yn amlygu profiadau cadarnhaol yn y Ganolfan Drochi sy'n cael eu hategu gan strategaethau addysgu ail iaith pwrpasol.

Roedd y data yn arddangos bod agweddau mwyafrif y disgyblion yn rhai cadarnhaol tuag at fod yn y ganolfan drochi a thuag at ddysgu Cymraeg. Amlygwyd bod disgyblion ar y cyfan yn mwynhau dysgu Cymraeg, ac yn gweld y strategaethau addysgu yn rhai effeithiol wrth feithrin mwynhad a chymhelliant, ond heb roi gormod o bwysau.

Disgybl 2

"So I'm grateful that we do it in fun songs and fun ways and games and stuff instead of someone pushing us to do it and pushing us to do it."

Roedd disgyblion yn mynegi eu bod yn mwynhau ymgysylltu gyda'r dulliau addysgu, yn benodol gemau iaith, caneuon a yb.

Roedd y canolfannau yn gwneud defnydd da o system wobrwyo 'Class DoJo', sy'n ategu cymhellant disgyblion i ddefnyddio'r Gymraeg ac roedd y disgyblion yn ymateb yn gadarnhaol iawn i hyn. Roedd y system wobrwyo wedi ei strwythuro'n eglur ac yn cael ei wau'n naturiol i ystod o weithgareddau dysgu ac addysgu'r diwrnod a'r wythnos.

Roedd y canolfannau wedi cynllunio'r system wobrwyo i atgyfnerthu eu dulliau addysgu er mwyn cefnogi'r disgyblion gyda chaffael y Gymraeg, hyd yn oed pan oeddent yn cael eu gwobrwyo.

Athro Trochi 8

"Maen nhw'n cael targed ar ddechrau'r wnos, deud 80 pwynt, ac maen nhw'n cael rhyw un pwynt am ymdrech dda canu, neu maen nhw wedi eistedd yn daclus wrth ymyl y bwrdd. Neu maen nhw 'di bod yn siarad Cymraeg ar yr iard, ella fod hwnna'n tri phwynt."

Mewnbwn yr Athro a Dulliau Trochi

Roedd tystiolaeth o'r athro trochi yn defnyddio iaith yn effeithiol, drwy arafu a symleiddio patrymau iaith, a modelu defnydd cywir. Mae defnydd effeithiol o'r strategaethau addysgu iaith hyn yn gymorth wrth i ddisgyblion ddatblygu eu dealltwriaeth o'r iaith. Roedd disgyblion yn disgrifio sut oedd athrawon trochi yn defnyddio mewnbwn cynhwysfawr yn gadarnhaol, sy'n effeithiol wrth sicrhau bod sgaffaldau iaith priodol mewn lle i gefnogi rhuglder disgyblion (Tedick a Lyster, 2019).

Roedd disgyblion yn nodi bod cyfarwyddiadau penodol o amgylch gwybodaeth a sgiliau sylfaenol i ddatblygu rhuglder yn ddefnyddiol e.e.. dod i ddeall Yr Wyddor Gymraeg, sy'n allweddol i gefnogi datblygiad disgyblion wrth ynganu'r iaith darged.

Roedd defnydd o strategaethau yn y canolfannau megis ailadrodd patrymau yn cael ei nodi fel arfer werthfawr gan ddisgyblion ac yn amlygu arferion addysgu iaith effeithiol a oedd yn galluogi disgyblion i ddeall ystyron yn reddfodol.

Disgybl 1, 2 a 3

"Disgybl 1: Even if they say something you don't know, then they kind of slow it down and say it again, emphasise every word, and then you figure it out."

Disgybl 3: Yeah. 'Cause they don't say a Welsh word like diolch and then tell you that it means thank you. They say it and say it and say it, and then you just know that it is thank you."

Disgybl 2: Yeah. You just process that, and you understand."

Roedd dadansoddiad o grwpiau ffocws athrawon yn atgyfnerthu agweddau cadarnhaol y disgyblion tuag at eu profiadau yn y canolfannau iaith. Gwelir perthynas gadarn rhwng cymhelliant ac agweddau cadarnhaol y disgyblion a'r arddulliau addysgu ail iaith bwriadus a gaiff eu defnyddio gan athrawon y canolfannau trochi.

Athro Trochi 8

"Ti'n gwybod, deud y gair neu'r gair gynta' jyst i giwio nhw i mewn, i atgoffa nhw. Dwi'n meddwl bod hynna'n help. Lluniau, mae 'na lot o luniau, does, ar y wal. Sgwennu, lluniau, iwsio ystumiau, beth bynnag, pethau felly."

Roedd amrywiaeth o weithgareddau yn cael eu darparu yn y ddarpariaeth drochi, ac roedd trefn ac arfer yn cael eu cynllunio'n fwriadus, e.e.. disgyblion yn ffonio'r ffreutur i roi archeb cinio, system wobrwyo yn cael ei atgyfnerthu'n gyson.

Roedd amgylchedd y dosbarth wedi ei gynllunio'n fedrus, gan arddangos cysondeb ar draws y canolfannau o ran y defnydd o'r gofod addysgol i ddarparu ciwiau gweledol drwy luniau a geirfa allweddol ar y waliau i gefnogi'r disgyblion.

Roedd yr athrawon yn y canolfannau trochi yn hyderus wrth ddewis a dethol strategaethau priodol i gefnogi'r disgyblion gaffael yr iaith, boed hynny drwy iaith y corff, ystumio, ail-adrodd, sy'n allweddol i ddatblygu dealltwriaeth a chaffael iaith hir dymor. Cryfder arall oedd bod hyfedredd yr athrawon trochi wrth ddefnyddio'r strategaethau hyn yn golygu nad oes dibyniaeth ar ddefnyddio'r Saesneg yn y dosbarth.

Athro Trochi 7

"Symleiddio a meimio pethau os 'dyn nhw'm yn deall. A deud y gair yn Saesneg mond os sydd rhaid. Ac wedyn ti jyst yn ail-ddeud y gair Cymraeg lot o weithiau. Ia, ail-ddeud, symleiddio. Modelu'r iaith iddyn nhw. Maen nhw'n cael sampl o'r cwestiwn. "

Nid oedd ddarpariaeth a'r gefnogaeth ieithyddol i ddisgyblion wrth iddynt ddychwelyd i'r ysgolion Prif Ffrwd mor gadarn. Nid oedd cynnig dysgu proffesiynol strwythuredig wedi ei ddarparu i staff ysgolion prif ffrwd fedru datblygu'r sgiliau angenrheidiol i gefnogi datblygiad iaith y disgyblion yn effeithiol o fewn y model trochi newydd. O ganlyniad i hyn, ni arsylwyd defnydd cyson o strategaethau dysgu ail iaith, megis defnydd bwriadol ac effeithiol o'r iaith darged, modelu iaith, defnyddio ciwiau gweledol, nac ychwaith ddefnydd o adnoddau pwrpasol i gefnogi datblygiad ieithyddol y plant.

Dysgu Proffesiynol

Roedd rhai aelodau o staff y canolfannau iaith yn ymgysylltu gyda thrafodaethau rhyngwladol yn y maes addysgu ail iaith ac yn rhannu arferion da drwy rwydweithiau cenedlaethol. Er hynny, mae llwybrau dysgu proffesiynol ym maes trochi iaith yn brin ar lefel genedlaethol ar gyfer staff trochi. Mae'n ymddangos bod ymgysylltiad ag arferion da rhyngwladol yn dibynnu ar ymdrechion unigol neu arweinyddiaeth canolfannau ar lefel leol yn hytrach na gweledigaeth a llwybr dysgu proffesiynol cenedlaethol.

Athro Trochi 4

“ Yn bersonol, dwi 'di bod yn gwneud lot o waith ymchwil personol fy hun o ran Saesneg fel iaith ychwanegol, hefyd o ran Gwlad y Basg, a gweld be 'di'r egwyddorion yn America o ran dysgu Sbaeneg hefyd fel iaith ychwanegol yn fanna.”

Yn ychwanegol, roedd nifer o staff y canolfannau yn defnyddio rhaglenni ymyrraeth megis ELSA. O ganlyniad, roedd staff y canolfannau yn nodi eu bod yn ymgorffori patrymau iaith yn effeithiol i strategaethau cefnogi lles.

“ Wedi dwi 'di cynllunio yn ieithyddol gwersi amser cylch i fedru edrych ar yr elfen o lesiant hefo'r plant, ond bod ni'n gallu neud o drwy'r Gymraeg, bod ni'n adeiladu ar batrymau iaith o wsnos un, edrych ar emosiynau ac adeiladu ar hynny.”⁴

Ymhlygiad

Mae diffyg cyfleoedd Dysgu Proffesiynol strwythuredig i staff ysgolion prif ffrwd yn cyfyngu ar eu gallu i gefnogi disgyblion sy'n mynychu'r gyfundrefn drochi yn llawn. Nid yw'r goblygiadau ar gyfer uwch- sgilio staff prif ffrwd fydd yn cefnogi'r disgyblion yn ystod y cyfnod trochi wedi eu hystyried yn ddigonol wrth ddatblygu'r model newydd.

Cyfathrebu

Er bod gweithdrefnau cadarn mewn lle mewn ymgais i rannu gwybodaeth allweddol rhwng y canolfannau iaith, a'r ysgolion prif ffrwd, fel y gwelir yn Nhabl Wyth, ymddengys nad oedd y wybodaeth yn cyrraedd y staff perthnasol.

Tabl 9:Gweithgareddau cefnogi i staff ysgolion a rhieni yn ystod y model

Rhaglen Gefnogi Staff a Rhieni	Cyfathrebiad Rhwng y Ganolfan a'r Ysgol Prif Ffrwd
Cyn i'r disgybl gyrraedd y ganolfan	Athro Trochi yn mynd i'r ysgol prif ffrwd i gyfarfod y plentyn a'r athro dosbarth
Bore Agored Cyn Cychwyn y cwrs	Disgybl a rhieni yn ymweld gyda'r canolfannau

⁴ Ni arsylwyd y strategaethau hyn ar waith yn ystod yr astudiaeth hon.

	Darparwyr lleol, e.e. Dysgu Cymraeg GO, Menter Iaith yn bresennol i rannu gwybodaeth am ddigwyddiadau allgyrsiol i gefnogi dysgu Cymraeg
Wythnos 1	Cyfarfod ar-lein i gefnogi athrawon a staff prif ffrwd Rhannu amserlenni Rhannu mynediad i <i>Google Classroom</i> Rhannu strategaethau trochi effeithiol gyda athrawon prif ffrwd Rhannu patrymau iaith
Wythnos 6	Cyfarfod ar-lein i gefnogi athrawon prif ffrwd Rhannu patrymau iaith pellach Cyfle i drafod a rhannu gwybodaeth
Wythnos 10	Bore agored yn y ganolfan Rhieni, athro dosbarth a phenaethiaid yn cael gwahoddiad
Wythnos 11	Staff y ganolfan yn mynychu'r ysgol prif lif i rannu gwaith y plant Cyflwyno tystysgrif cwblhau i'r disgyblion trochi

Er bod y canolfannau iaith yn rhannu'r deunydd dysgu drwy gyfrwng digidol megis *Google Classroom*, nid oedd y wybodaeth na'r adnoddau yn cyrraedd yr athro dosbarth prif ffrwd bob tro, ac roedd presenoldeb ysgolion prif ffrwd yn y digwyddiadau cefnogi yn amrywio.

Athro 1

“Cyfwelydd: Sut mae'r athro dosbarth yn gwybod am y gwaith iaith a lefel y gwaith sy'n cael ei gwblhau yn y ganolfan drochi er mwyn i chi fedru cyfeirio ato fo ar ddydd Gwener yn y gwersi?”

***Athro:** Dwi'm yn meddwl bod nhw'n gwybod o ran hynny.”*

Athro Trochi 4

“Ac os oedd y pennaeth, yn amlwg, wedi rhaeadru'r wybodaeth i gyd hefo bob un aelod o staff o ran gallu ieithyddol plentyn, 'di rhannu'r patrymu iaith a bod yr athrawon yn defnyddio'r un patrymau iaith bob dydd Gwener ac yn y gwersi, yna mae 'na botensial. Ond mae o'n anghyson.”

Er bod rhai enghreifftiau o negeseuon e-bost wythnosol yn cael eu rhannu gan athrawon y canolfannau, ymddengys bod ysgolion prif ffrwd yn gweld y negeseuon hyn yn afreolaidd, a bod gwybodaeth allweddol ddim yn cyrraedd yr athrawon dosbarth cywir.

Athro 2

“Dydw i ddim yn cael bob wsnos. Ges i chydig wsnosau yn ôl am gyfnod, a ges i ddechrau'r cyfnod am gyfnod. Felly dwi'm yn cael yn wythnosol na bob pythefnos. Ond mae'r e-bost yna, mae un e-bost hefo pum uned neu rywbeth ynddo fo, dwi'n siŵr.”

Ymddengys hefyd bod athrawon y canolfannau yn ansicr ar brydiau pwy ydy athrawon dosbarth y disgyblion, yn enwedig pan mae'n dod i ysgolion prif ffrwd mwy eu maint neu ysgolion Uwchradd, sy'n achosi heriau pellach wrth rannu gwybodaeth allweddol am ddatblygiad a darparu cefnogaeth ar gyfer cynnydd a lles y disgyblion.

Athro Trochi 1 a 2

“Athro 1: Dwi'n e-bostio'r athrawon dosbarth hefyd. Gei di'm ateb gan bawb. Rhai sy'n ateb e-byst, deud y gwir.

Athro 2: Dwi'n trio e-bostio'r athrawon dosbarth. Ond y rhai dwi'm yn siŵr iawn pwy ydi'r athro dosbarth, dwi yn gofyn i'r pennaeth i basio'r neges ymlaen.

Athro 1: Mae o'n anodd mewn ysgol fawr, dydi.”

Ymddengys hefyd mai sgysiau anffurfiol oedd y prif ddull o gyfathrebu wrth ddiweddarau ysgolion prif ffrwd am gynnydd wythnosol disgyblion ar y dydd Gwener ac eithrio'r rhaglen a amlygwyd yn Nhabl 8. Nid oedd cyfarfodydd na strwythurau ffurfiol wythnosol mewn lle i rannu gwybodaeth rhwng y ddau leoliad.

Athro Trochi 6 a 7

“Athro 6 :Jyst sgwrs sydyn. Dim byd ffurfiol yn benodol, jyst er mwyn adrodd yn ôl. Ac wedyn weithiau mae ganddyn nhw gwestiynau am yr unigolyn neu batrymau iaith a ballu. Ond dim cyfarfodydd. Mond sgwrs fel'na dwi'n cael.”

“Athro 7: 'Sw'n i'm yn deud bod o'n rhywbeth sy'n digwydd bob wsnos ar ddydd Gwener, bod ti'n siarad hefo bob athro a thrafod, achos lot o'r amser, 'sgennyn nhw'm amser, a 'sgen titha ddim llawer o amser chwaith...”

Mae anffurfioldeb o'r fath, er ei fod yn fuddiol i ysgolion bach lle mae ymgysylltu a rhannu gwybodaeth yn haws ac yn digwydd yn naturiol, gall fod yn broblematig mewn sefydliadau mwy, gan arwain at gyfathrebu tameidiog neu annigonol. Yn yr ysgolion mwy, roedd staff yn aml yn ei chael hi'n anodd cadw cysylltiad rheolaidd, gan ddibynnu'n helaeth ar gyswllt gyda'r penaeithiaid neu staff gweinyddol i rannu gwybodaeth allweddol, sy'n effeithio ymhellach ar y gefnogaeth a'r cysondeb cyfathrebu er mwyn sicrhau lles a datblygiad y disgyblion sy'n mynychu'r canolfannau.

Athro Trochi 3

“O ran cyfathrebu hefyd, dwi'n meddwl bod o'n dibynnu ar yr ysgol. Dwi'n mynd i dair ysgol. Mae 'na ambell ysgol ella dwi'n gweld yr athro neu athrawes yn wythnosol achos dwi'n gorfod mynd drwy'r dosbarth i fynd i'r ystafell lle dwi'n gweithio hefo'r plentyn. Ond mae 'na ysgol, mond yr ysgrifenyddes dwi'n gweld a 'na fo achos mae pawb yn brysur a ballu.”

Roedd yr arfer o rannu patrymau iaith wythnosol trwy lwyfannau fel *Google Classroom* yn cael ei groesawu. Er hynny, roedd y modd y caiff yr adnoddau hyn eu dosbarthu a'u defnyddio yn parhau'n anghyson, gan ddibynnu'n helaeth ar flaengaredd staff unigol yn yr ysgolion prif ffrwd yn hytrach na phrosesau a strwythurau sefydliadol cadarn.

Athro 2

“Dwi'n licio bod ni'n cael gweld yr adnoddau a be maen nhw 'di bod yn neud o wsnos i wsnos. Fwy ella nag oedden ni'n cael gwybod cynt pan oedden nhw yna. Oedd o'n fwy o gyfnod o oedden nhw yna am amser, ac wedyn oedden nhw'n dod yn ôl a 'na fo. O leia' rŵan 'da ni yn cael gweld y patrymau.”

Athro Trochi 2

*“Mae bob pennaeth a bob athro dosbarth wedi cael gwahoddiad i'r *Google Classroom* 'da ni'n defnyddio yn yr uned fel medran nhw ddefnyddio'r rheini hefo'r dosbarth cyfan os 'dyn nhw eisiau.*

Er bod staff o'r canolfannau trochi yn mynychu'r prif ffrwd i gefnogi disgyblion trochi ymhellach ar ddyddiau Gwener, nid oedd cyfle i gyfathrebu a chydweithio gyda'r athro dosbarth prif ffrwd bob tro. Roedd colli cyfle yma i rannu gwybodaeth o'r naill leoliad dysgu er mwyn sicrhau'r profiadau cyfoethocaf i'r disgyblion trochi. Gwelwyd bod diffyg dealltwriaeth ymysg rhai aelodau o staff am y cynnwys dysgu oedd yn cael ei gwblhau yn y canolfannau trochi, golygai bod sicrhau parhad ag ymgysylltiad y disgyblion gyda'r iaith yn y prif ffrwd yn llai effeithiol nac y gallasai fod.

Athro 1

“Na, 'sgennyn ni'm syniad, wel, 'sgen i ddim, be maen nhw'n neud yn y dosbarth ar hyd yr wsnos, i fod yn hollol onest.”

Ymhlygiad

Mae angen datblygu strwythurau systematig i wella cyfathrebu ar draws y ddarpariaeth gan yr holl randdeiliaid allweddol, yn cynnwys yr ysgolion prif ffrwd. Gall tynhau systemau cydweithio wella cysondeb ac ansawdd y ddarpariaeth addysgol a chanlyniadau dysgwyr o ran caffael y Gymraeg, ond hefyd o ran cynnal eu ymgysylltiad academaidd mewn meysydd cwricwlaidd eraill dros y deg wythnos.

Defnydd Allgyrsiol

Mae prosesau mewn lle i geisio sicrhau cydlynw rhwng y darpariaethau hamdden ar lefel leol a chefnogaeth Gymraeg i'r disgyblion trochi. Mae tystiolaeth yn yr astudiaeth hon o gydweithio agos rhwng y canolfannau iaith a chyrrff sefydliadol e.e.. Y Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol, Menter Iaith i gyflwyno strwythurau cefnogi eglur i deuluoedd i gefnogi eu plant wrth gaffael y Gymraeg.

Er hynny, mae'r astudiaeth hon wedi amlygu heriau wrth geisio sicrhau darpariaeth Gymraeg ar y cyd gyda gwasanaethau hamdden lleol.

Athro 1

"Mae'n anodd iawn yn yr ardal yma o ran y ffaith bod lot o'r clybiau a'r gweithgareddau yn cael eu cynnal drwy'r Saesneg."

Ymhlygiad

Gellid ystyried datblygu rhaglen o weithgareddau cyfoethogi iaith ar gyfer y disgyblion trochi a'u teuluoedd a hynny mewn cydweithrediad gyda gwasanaethau hamdden, clybiau a sefydliadau lleol, Dysgu Cymraeg Gogledd Orllewin (Dysgu Cymraeg GO) a'r Fenter Iaith.

Cyfleoedd Allgyrsiol yn y cyd-destun Addysg

Roedd defnydd anffurfiol disgyblion neu ddefnydd iaith yn tueddu i fod yn Saesneg yn bron pob un o'r ysgolion a arsylwyd ynddynt, hyd yn oed ymysg disgyblion nad ydynt yn rhan o'r ddarpariaeth drochi. Yn bron pob un o'r sefyllfaoedd a gafodd eu harsylwi, mae trwch y dystiolaeth yn nodi mai Saesneg ydy iaith anffurfiol y buarth, yn yr ysgol prif ffrwd ac yn y canolfannau trochi.

Disgybl 13

"I don't really speak Welsh with my friends. Nobody speaks Welsh when they're out of the classroom."

Gwelwyd bod agweddau'r disgyblion tuag at ddefnyddio'r Gymraeg yn yr ysgolion prif ffrwd yn tueddu i fod yn fwy negyddol nac agweddau tuag at ei defnyddio yn y Canolfannau Iaith, gyda disgyblion yn amlygu nad oedd cymheiriaid yn siarad Cymraeg gyda'i gilydd, ac mai Saesneg ydy iaith eu grŵp o ffrindiau yn naturiol.

Athro Trochi 5

"A fydda i'n trio gofyn wrth y rhai dwi'n meddwl 'swn i'n cael y gwir ganddyn nhw. A 'chydig iawn o Gymraeg. Dwi'n meddwl arferiad ydi o, ond dim jyst gan ffrindiau a phlant eraill mae o'n digwydd chwaith. Mae staff ac athrawon hefyd yn jyst arfer (Siarad Saesneg)."

Roedd y diffyg defnydd o Gymraeg gan ddisgyblion ar draws yr ysgolion prif ffrwd a gafodd eu harsylwi yn destun pryder. Mae hyn yn golygu bod integreiddio'r disgyblion trochi i ddefnyddio'r Gymraeg yn y gofod prif ffrwd yn fwy heriol, ac yn eu rhoi mewn gofod cwbl gyferbyniol i'r amgylchedd ieithyddol sydd yn y canolfannau trochi.

Er hynny, mae'r data yn arddangos bod ysgolion llai eu maint yn ei gweld yn haws monitro'r defnydd iaith mewn cyd-destunau mwy anffurfiol, megis ar y buarth.

Athro 2

"'Da ni'n ysgol fach hefyd (x nifer) o ddisgyblion sydd gennyn ni yma o flwyddyn meithrin i Flwyddyn 6. Felly mae o'n haws i ni glywed yn ystod amser cinio neu ar y buarth os 'dyn nhw'n siarad Saesneg, a bod ni'n ail-atgoffa yn hytrach na bod ni angen rhoi strategaeth benodol fawr mewn lle i sicrhau o. 'Da ni'n gallu monitro fo'n haws"

Mae'r dystiolaeth yn awgrymu bod rhai disgyblion yn fwy tebygol o ddefnyddio'r Gymraeg pan maent yn byw mewn cymunedau bach lle mae'r iaith yn parhau i gael ei defnyddio'n gymdeithasol yn yr ardal leol.

Disgybl 1

"It depends who's there for me. Because I know quite a few people in my village. So, like, if I know them as like a friend or something, I would speak like a whole conversation with them, and then they'll help me learn if I say something wrong."

Mae disgyblion sy'n mynychu canolfannau trochi yn y sector uwchradd yn nodi gwerth y Gymraeg o ran cyflogaeth achlysurol, tra bo eraill yn pwysleisio pwysigrwydd gallu cyfathrebu â phobl yn y pentref drwy gyfrwng y Gymraeg, gan gydnabod cefnogaeth i'r iaith a'u taith nhw i gaffael yr iaith yn lleol.

"I have a job at the (enw tafarn leol), so people speak to me in Welsh. I have to say, "I can't speak Welsh yet." So it will help me communicate with people."

Agweddau a Chefnogaeth y Cartref

Mae'r data'n amlygu effaith sylweddol agweddau a gweithgarwch teuluol ar gynnydd ieithyddol disgyblion sy'n dysgu Cymraeg yn y canolfannau trochi. Mae enghreifftiau o rieni ac aelodau eraill o'r teulu yn ymraffael â dysgu Cymraeg eu hunain er mwyn cefnogi'r plant ac ymgysylltu gyda'r gymuned, sydd yn meithrin ymgysylltiad dyfnach gyda'r iaith tu allan i'r dosbarth ac yn annog defnydd gweithredol o'r iaith yn y cartref.

Disgybl 13

"I tell my mum and dad what I learnt today. And I do with my brother sometimes, but not much because, usually, he's messing around somewhere other than with me. I just speak Welsh with my mum and dad. My dad's learning Welsh on Tuesdays."

Disgybl 1

"My parents are going to a Welsh class, so we all try and help each other."

Mewn sawl achos, roedd disgyblion yn rhannu'r hyn maent wedi'i ddysgu gyda'u rhieni a'u brodyr a'u chwiorydd, gan gryfhau'r defnydd o'r Gymraeg y tu hwnt i'r ystafell ddosbarth. Mae'r gefnogaeth emosiynol ac ymarferol hon yn cyfrannu at hyder a chymhelliant ieithyddol y disgyblion.

Athro Trochi 4

"Mae agwedd rhieni yn bwysig, dydi. Mae hwnna'n bwydo i mewn i gymaint."

Ar ben hynny, roedd y data yn nodi bod athrawon yn gweld gwahaniaeth pan mae agweddau cadarnhaol tuag at y Gymraeg yn dod o'r cartref, a phan mae gwerth cymdeithasol a diwylliannol y Gymraeg yn cael ei gydnabod gan rieni, mae agweddau'r disgyblion tuag at ddysgu'r iaith yn fwy cadarnhaol.

Disgybl 2

"Disgybl 2: My nan knows a lot of people in (enw pentref wedi ei hepgor), like here and about, so she introduces me to people, and more than half of them probably only speak Welsh. And, obviously, I speak back, and I try to do it. They're normally quite impressed when I speak it 'cause they don't know that I'm learning Welsh."

Cyfwelydd: *And how does that make you feel?*

Disgybl 2: *Definitely happy and proud. I'm progressing. I'm learning. I'm not at a stop point where I don't know anything. I'm moving forward in my knowledge."*

Roedd data'n amlygu pwysigrwydd agweddau perthnasau o'r genhedlaeth hŷn wrth gefnogi'r disgyblion i ddysgu'r Gymraeg, ynghyd â chymorth teuluol wrth feithrin agweddau cadarnhaol tuag at ddysgu a defnyddio'r Gymraeg. Yn aml, roedd dysgwyr yn dibynnu ar gyfalaf ieithyddol aelodau hŷn o'r teulu, yn enwedig neiniau a theidiau, sy'n galluogi cyfleoedd dilys i ddefnyddio'r Gymraeg yn y gymuned.

Roedd tystiolaeth bellach yn dangos bod teulu disgybl yn cymryd rhan weithredol wrth gefnogi'r disgybl i ddysgu'r iaith tu allan i'r ganolfan drochi drwy ddefnyddio adnoddau digidol fel Google Classroom i atgyfnerthu' dysgu yn y cartref. Roedd yr enghreifftiau hyn yn awgrymu bod aelodau'r teulu, yn enwedig mewn cymunedau

Cymraeg eu hiaith, yn gweithredu fel modelau ieithyddol cadarnhaol ac yn cynnig cefnogaeth emosiynol ac ymarferol sy'n cyfrannu at ddatblygiad ieithyddol a hyder y dysgwr.

Casgliad

Mae'r dystiolaeth a gasglwyd yn arddangos bod disgyblion yn mwynhau mynychu'r canolfannau trochi ac yn gweld cynnydd yn eu gallu i ddefnyddio'r Gymraeg. Er hynny, roedd athrawon yn y canolfannau iaith ac yn yr ysgolion prif ffrwd yn teimlo rhwystredigaethau sylweddol o amgylch y model trochi yn ei ffurf gyfredol.

Nid yw dyluniad y model cyfredol wedi llawn ystyried lles disgyblion wrth ddychwelyd i'r prif ffrwd. Mae athrawon y canolfannau, athrawon prif ffrwd a disgyblion fel ei gilydd yn aml yn teimlo rhwystredigaethau gyda'r model, boed hynny drwy golli amser ymgysylltu mewn gofod arbenigol, diffyg amser i gwblhau tasgau, neu ddiffyg systemau i drosglwyddo gwybodaeth yn ddigon effeithiol.

Tra bod ystod o arferion cadarn iawn, a dulliau addysgu iaith arbenigol yn cael eu defnyddio ar draws y canolfannau trochi. Mae amrywiaeth eang iawn yn y gefnogaeth sydd ar gael yn y prif ffrwd, gyda rhai arferion cadarn ac effeithiol i'w gweld, ond arferion eraill nad ydynt yn llwyddo i gefnogi'r disgyblion yn ddigon effeithiol wrth ddychwelyd ar ddydd Gwener.

Mae'r adran nesaf yn cyflwyno dwy Astudiaeth Achos sy'n tystiolaethu'r ystod o brofiadau a welwyd fel rhan o'r data arsylwi â gasglwyd ar gyfer yr astudiaeth hon.

Astudiaethau Achos

Astudiaeth Achos 1

Cefndir

Roedd Plentyn A, yn ddisgybl ym Mlwyddyn 6, wedi symud i'r ardal leol yn ystod haf 2024. Saesneg oedd iaith y cartref, ac roedd wedi cofrestru mewn ysgol gynradd fechan oedd yn darparu addysg mewn dosbarthiadau blynyddoedd cymysg. Dechreuodd Disgybl A fynychu'r Ganolfan Drochi iaith ar ddechrau tymor yr Hydref, yn dilyn cyfnod o bythefnos yn yr ysgol prif ffrwd.

Wythnosau Cynnar: Wythnos 1-2

Yn ystod yr wythnos gyntaf yn y Ganolfan Drochi, roedd Plentyn A yn hynod frwdfrydig ac yn ymateb yn dda i'r addysg drochi, gan ymgysylltu'n gadarn, gan arddangos parodrwydd i ateb cwestiynau a defnyddio'r Gymraeg yn hyderus. Sefydlodd berthnasau cadarnhaol gyda chyfoedion yn gyflym gan arddangos boddhad amlwg wrth gyfrannu i weithgareddau dosbarth.

Wrth ddychwelyd i'r ysgol brif ffrwd yn ystod yr ail wythnos, roedd Plentyn A yn cymryd rhan mewn tasg dosbarth mewn grŵp bach gyda dau ddisgybl arall. Er mai dim ond pythefnos o brofiad oedd ganddynt yn y rhaglen drochi, dangosodd ymrwymiad pendant i siarad Cymraeg. Roedd y disgybl yn gallu cyfathrebu anghenion sylfaenol (fel gofyn am fynd i'r toiled) yn Gymraeg yn hyderus, ond roedd yn fwy petrusgar wrth geisio ateb cwestiynau o flaen y dosbarth cyfan. Ar lefel y grŵp bach, roedd yn llawer mwy hyderus, gan ddefnyddio strategaethau fel cyfnewid cod (Saesneg a Chymraeg) a chydweithio gyda chyfoedion i oresgyn rhwystrau ieithyddol. Roedd yr athro yn darparu cefnogaeth barhaus trwy roi adborth, anogaeth a modelu'r iaith yn rheolaidd.

Yn ystod 'amser chwarae' neu 'Amser Aur', roedd Plentyn A yn defnyddio'r Gymraeg yn annibynnol mewn gweithgareddau, e.e. gweithgareddau mathemategol ar gyfrifiadur, er bod defnydd o Saesneg hefyd yn amlwg yn y rhyngweithio cymdeithasol.

Datblygiad yn ystod Wythnosau 8-9

Wrth ddychwelyd i'r ysgol brif ffrwd yn wythnos 8, roedd ethos ieithyddol Gymraeg yr ysgol yn amlwg ac yn effeithiol wrth gryfhau a datblygu hyder ieithyddol Plentyn A. Defnyddiodd y Gymraeg yn naturiol wrth gyfathrebu gydag aelodau staff a chyfoedion, gan ddibynnu ar gyfnewid cod dim ond pan oedd yn ansicr neu'n mynegi syniadau mwy cymhleth. Roedd ymatebion staff bob amser yn Gymraeg. Roedd hyn yn hybu defnydd Plentyn A o'r Gymraeg.

Yn ystod sesiynau ymarfer sioe Nadolig, dangosodd Plentyn A allu amlwg i gymryd rhan mewn gweithgareddau diwylliannol Cymraeg. Defnyddiodd strategaethau gweledol, megis dilyn arweiniad yr athro, i ymdopi gydag ansicrwydd, a gwelwyd mwynhad clir pan oedd yn gyfarwydd â'r cynnwys.

Erbyn wythnos 9 yn y Ganolfan Iaith, roedd Plentyn A yn gallu cyflwyno ei hun yn hyderus trwy ddefnyddio brawddegau Cymraeg sylfaenol o flaen y dosbarth. Roedd Plentyn A yn medru defnyddio strategaethau iaith yn effeithiol, gan ofyn am gymorth mewn Cymraeg yn gyntaf. Roedd cymorth cyson yr athro yn galluogi Plentyn A i oresgyn rhwystrau ieithyddol wrth ddatblygu hyder ac annibyniaeth wrth ddefnyddio'r Gymraeg.

Yn gyffredinol, dangosodd Plentyn A gynnydd sylweddol mewn hyder ac ymgysylltiad â'r Gymraeg o ganlyniad uniongyrchol i raglen drochi strwythuredig a chefnogaeth barhaus yn yr ysgol brif ffrwd. Sefydlodd Plentyn A berthnasoedd cadarnhaol a chryf gyda chyfoedion ac aelodau o staff, gan arddangos brwdfrydedd ac awch i ddysgu a defnyddio'r Gymraeg.

Astudiaeth Achos 2

Cefndir

Roedd Plentyn B yn ddisgybl ym Mlwyddyn 5, oedd wedi symud i'r ardal leol yn ddiweddar. Saesneg oedd iaith y cartref ac roedd wedi cofrestru mewn ysgol gynradd fawr ei maint oedd yn darparu addysg fesul blwyddyn ysgol. Dechreuodd Disgybl B fynychu'r Ganolfan Drochi Iaith yn dilyn tair wythnos yn yr ysgol prif ffrwd.

Wythnosau Cynnar: Wythnos 1-2

Roedd Disgybl B yn ymgysylltu yn briodol gyda'r Gymraeg yn ystod arsylwad Wythnos 1. Er nad oedd Disgybl B yn hyderus yn defnyddio'r iaith, roedd yn barod i ymgysylltu gyda gweithgareddau hwyliog ar lawr y dosbarth, neu dasgau llafar gyda chymheiriaid. Roedd Disgybl B yn ymateb i gwestiynau'r athro, er nad oedd yn hyderus wrth wneud hynny. Roedd ymgais i ddefnyddio'r Gymraeg gyda'r athrawon a'r staff cefnogi, e.e. i ofyn am offer, neu ganiatâd.

Yn y Prif Ffrwd, arsylwyd Disgybl B ar ddechrau gwers, ble gofynnwyd i blant y dosbarth fynegi beth oeddent wedi ei fwynhau yn ystod yr wythnos. Gwelwyd plant y dosbarth yn codi eu dwylo ac yn trafod yn frwd. Fodd bynnag, roedd Disgybl B yn edrych ar goll ac yn parhau i liwio, heb gymryd rhan yn y drafodaeth. Roedd yr athro yn ailadrodd ymatebion y plant yn naturiol ac yn defnyddio technegau i atgyfnerthu'r dysgu e.e. clicio bysedd a phwyntio at frawddegau ar y bwrdd gwyn. Er bod Disgybl B yn ceisio ymgysylltu gyda'r dasg tua'r diwedd, ni chafodd ei chynnwys yn weithredol yn y drafodaeth.

Pan osodwyd cyfarwyddiadau i Ddisgybl B gwnaed hynny drwy gyfrwng y Saesneg. Nid oedd cyfle i Ddisgybl B gwblhau'r un gwaith â gweddill y disgyblion yn y dosbarth, ac roedd tuedd i dynnu sylw at hynny, gan amlygu gwahaniaeth yn hytrach nag ymdrechu i ddefnyddio dulliau addysgol trochi cynhwysol i gefnogi disgybl B wrth gaffael yr iaith.

Pan nad oedd yr athro yn goruchwyllo rhyngweithio'r grŵp ar lawr y dosbarth, roedd y disgyblion yn troi i'r Saesneg a nid oedd Disgybl B yn rhan o'r trafodaethau hynny chwaith. Roedd y sefyllfa yn parhau ar y buarth, gyda disgyblion yn defnyddio'r Saesneg ymysg ei gilydd, a Phlentyn B yn chwarae ei hun tan ymunodd dau ddisgybl o ddosbarth arall, oedd hefyd yn mynychu'r uned drochi. Rhyngweithiodd Disgybl B gyda'r ddau ddisgybl hynny a disgyblion eraill drwy gyfrwng y Saesneg.

Yn ystod gwers Fathemateg, roedd Disgybl B yn gweithio ar dasg wahanol a symlach na chyfoedion yn y dosbarth. Yn ddiweddarach, pan symudodd hanner y dosbarth i wers ddrama, parhaodd Disgybl B i weithio ei hun heb unrhyw arweiniad pellach ar y gwaith.

Gwelwyd enghraifft o Ddisgybl B yn ymdrechu i ddefnyddio'r iaith pan ofynnodd i fynd i'r tŷ bach yn Gymraeg, ond yn hytrach na chanmol Disgybl B am ddefnyddio'r iaith, atgoffwyd Disgybl B i ddefnyddio "os gwelwch yn dda" ar ddiwedd y frawddeg.

Datblygiad yn ystod Wythnosau 8-9

Wrth ddychwelyd i'r ysgol brif ffrwd yn wythnos 8, roedd plant y dosbarth i gyd yn ymarfer ar gyfer sioe Nadolig yn y neuadd. Fodd bynnag, roedd Disgybl B (ynghyd â disgyblion trochi eraill) wedi cael cyfarwyddiadau i weithio ar *Chromebook* i gwblhau gwaith a osodwyd gan yr uned drochi. Nid oedd Disgybl B yn sicr o'r drefn ar gyfer defnyddio gliniaduron ac os oedd gliniadur wedi ei neilltuo yn benodol i Ddisgybl B. Ar ben hynny, roedd anawsterau ychwanegol yn codi wrth geisio mewngofnodi (e.e., methu dod o hyd i gyfrinair). Roedd Disgybl B yn edrych yn ansicr ac yn ddryslyd, ac roedd angen cymorth gan y tîm gweinyddol i'w cynorthwyo gyda'r gwaith.

Wrth ddychwelyd i'r neuadd at weddill y disgyblion, rhoddwyd Disgybl B i eistedd ar fainc yng nghefn y neuadd, ar wahân i weddill y dosbarth. Gofynnwyd i Ddisgybl B weithio ar dasg wahanol i weddill y dosbarth eto. Er bod Disgybl B yn ymddangos yn hapus ac yn cyfathrebu yn Saesneg gyda chymheiriaid eraill oedd hefyd yn ddisgyblion yn y ddarpariaeth drochi, gofynnwyd i Ddisgybl B fod yn dawel ac nid oedd cyfle i ddefnyddio'r iaith darged mewn amgylchedd dosbarth. Nid oedd cefnogaeth i annog defnydd o'r Gymraeg fel iaith gymdeithasol nac fel cyfrwng cyfathrebu gyda staff neu ddisgyblion eraill.

Ar y buarth, roedd Disgybl B ac un aelod arall o'r uned drochi yn edrych yn hapus ac yn ymgysylltu mewn chwarae cymdeithasol gyda phlant eraill. Roeddent yn rhan o'r un criw ac yn dangos arwyddion o integreiddio cymdeithasol. Roedd pob cyfathrebu rhwng y plant yn cael ei wneud yn Saesneg.

Mae achos Disgybl B yn arddangos cymhlethdod wrth geisio cefnogi disgyblion trochi yn y lleoliadau prif ffrwd mewn modd ystyrlon. Mae angen ystyried cyfleoedd pellach wrth gefnogi pob disgybl trochi yn yr ysgol prif ffrwd o ran mynediad i'r Gymraeg, ond hefyd i ddiwylliant ysgol, y gymuned ddosbarth, yr ysgol yn ehangach ac wrth ddatblygu perthnasau gyda staff a chyfoedion.

Erbyn wythnos 9 yn y Ganolfan Iaith, roedd Disgybl B yn arddangos llawer mwy o hyder wrth ryngweithio gyda disgyblion eraill ac wrth ddefnyddio'r Gymraeg. Er hynny, roedd tuedd i ddefnyddio'r Saesneg gyda chymheiriaid hyd yn oed yn y dosbarth os nad oedd athro yn atgoffa'r disgyblion i ddefnyddio'r Gymraeg. Saesneg oedd iaith Disgybl B wrth ryngweithio'n anffurfiol ar y buarth.

Casgliad ac Argymhellion

Casgliad

Mae'r astudiaeth hon wedi amlygu nifer o gryfderau o fewn y ddarpariaeth drochi. Mae dulliau addysgu cadarn mewn lle i gefnogi disgyblion ar eu taith i ddod yn siaradwyr newydd. Mae cydweithio effeithiol rhwng y canolfannau a sefydliadau megis Dysgu Cymraeg Gogledd Orllewin i gefnogi teuluoedd gyda dysgu'r iaith.

Mae'r disgyblion sy'n mynychu'r canolfannau ar y cyfan yn mwynhau ac yn gweld y profiad yn un cadarnhaol. Er hynny, mae'r ymchwiler wedi amlygu heriau a diffygion gyda'r model cyfredol, 10 Wythnos.

Mae'r astudiaeth fanwl hon wedi amlygu bod mwyafrif o'r rhanddeiliaid allweddol, yn cynnwys yr athrawon trochi ac arweinwyr yr ysgolion prif ffrwd, yn gweld diffygion i'r model cyfredol, sydd yn cael effaith ar ba mor effeithiol mae'r disgyblion yn caffael y Gymraeg, ond hefyd ar eu lles a'u hymgysylltiad academaidd pan maent yn dychwelyd i'r prif ffrwd ar ddydd Gwener.

Bydd y rhan nesaf yn amlygu'r prif ganfyddiadau a ddaeth i'r amlwg o amgylch y cwestiynau ymchwil, cyn cyflwyno **pedwar argymhelliad i Gyngor Gwynedd** er mwyn datblygu'r ddarpariaeth drochi yn unol â'r cwestiynau ymchwil.

Pa mor addas ac effeithiol ydy'r model wrth sicrhau defnydd disgyblion o'r iaith darged pan fyddant yn dychwelyd i'r ysgol prif-ffrwd?

Nid yw'r model cyfredol mor effeithiol ag y gallai fod wrth sicrhau defnydd disgyblion o'r iaith darged pan fyddant yn dychwelyd i'r ysgolion prif ffrwd ar ddydd Gwener. Yn mwyafrif y lleoliadau a gafodd eu harsylwi, nid oedd cynllunio bwriadus i gefnogi'r disgyblion trochi pan oeddent yn dychwelyd i'r ysgol prif ffrwd er mwyn defnyddio'r iaith.

Gwelwyd tystiolaeth o ddisgyblion yn dychwelyd i sefyllfaoedd prif ffrwd, ble nad oedd y Gymraeg yn cael ei hatgyfnerthu'n ddigonol. Yn fwy aml na pheidio roedd disgyblion yn cwblhau gwaith anaddas ar y diwrnod prif ffrwd, a phrin yn ymgysylltu gyda'r cynnwys cwricwlaidd arferol, nac ychwaith yn cael cyfle i gymhwyso'r iaith darged yn bwriadus.

Yn sicr, nid Cymraeg oedd iaith anffurfiol mwyafrif y disgyblion yr ysgol yn y cyd-destunau prif ffrwd (ac eithrio rhai ysgolion bach mewn cymunedau gwledig), ac roedd hyn yn arbennig o wir tu allan i'r dosbarth e.e.. ar y buarth.

Mae lle i gryfhau strwythurau cyfathrebu rhwng y canolfannau iaith a'r ysgolion prif ffrwd wrth gynllunio a pharatoi cynnwys cwricwlaid ar draws y deg wythnos, i gefnogi datblygiad ieithyddol y disgyblion yn y Gymraeg, ond hefyd mewn pynciau ar draws y cwricwlwm prif ffrwd fel bod ganddynt well dealltwriaeth o gynnwys dysgu'r dyddiau Gwener.

Pa mor effeithiol ydy'r model o safbwynt galluogi dysgwyr i gaffael y Gymraeg yn ddigonol?

Nodwyd yn gadarn bod colli deg diwrnod o'r amserlen drochi draddodiadol yn y Cynradd yn cael effaith ar hyder ac ymgysylltiad y disgyblion gyda'r iaith, ond hefyd ar eu lles. Roedd cefnogi'r disgyblion yn heriol i'r athrawon prif ffrwd, ac nid oedd strwythurau'r ysgolion yn gyffredinol yn hwyluso nac yn atgyfnerthu'r bwlch hwn yn addysg y disgyblion torchi mewn modd effeithiol.

Er hyn, o fedru sicrhau buddsoddiad tu ôl i'r weledigaeth a'r model hwn, mae sylfaen yma i ddatblygu model fyddai'n gwreiddio addysg drochi drwy ysgolion yr awdurdod lleol ac o fewn addysgeg athrawon. Drwy dynnu ar yr arferion cadarn a arsylwyd yn y canolfannau iaith a buddsoddi mewn gwell systemau i ddatblygu cyfleon dysgu proffesiynol staff ysgolion prif ffrwd, bydda addasu'r model hwn yn gallu arwain at ddarpariaeth drochi fyddai'n medru arwain y sector yn genedlaethol a thu hwnt.

Oes cyfleoedd i gryfhau'r Gymraeg ymhellach yn y Gyfundrefn Drochi ac yn yr Ysgolion prif-ffrwd?

Er bod arferion da i gryfhau'r Gymraeg wedi eu harsylwi a'u cofnodi yn y canolfannau iaith, mae lle pendant i gryfhau'r cyfleoedd hyn ar ddyddiau Gwener. Roedd adnoddau yn cael eu rhannu gan y canolfannau trochi drwy gyfryngau megis *Google Classroom*, ond nid yw'r adnoddau hyn o reidrwydd yn cyrraedd yr athro dosbarth prif ffrwd perthnasol bob tro, sy'n cefnogi'r disgyblion trochi. Mae amser hefyd yn ffactor i athrawon prif ffrwd sydd wedi derbyn yr adnoddau, ond yn ei gweld yn heriol ymgysylltu gyda'r gwaith a pharatoi o amgylch hynny. Nid yw'r canolfannau iaith o reidrwydd yn ymwybodol o waith cwricwlaid na themâu sy'n cael eu dilyn yn y prif ffrwd, felly nid oes unrhyw gyfleoedd i atgyfnerthu'r addysg arferol yn y canolfannau neu yn ystod sesiynau un-i-un yn y prif ffrwd. Drwy ail ddylunio trefniadau cefnogi, gall hyn fod yn gyfle i gryfhau'r cydweithio a rhannu gwybodaeth rhwng y ddau leoliad.

Er bod mwyafrif o'r ysgolion a gafodd eu harsylwi yn gwneud defnydd o adnoddau'r Siarter Iaith, mae'r defnydd anffurfiol o Saesneg ymysg disgyblion mewn ysgolion prif ffrwd yn her anferth ar draws yr ysgolion a gafodd eu harsylwi yn yr awdurdod lleol ar hyn o bryd. Mae lle felly i ystyried cynlluniau ehangach i weithredu'r Gymraeg yn fwy cadarn yn y gofodau hyn, nid yn unig o safbwynt y disgyblion trochi. Heb sylw dyledus i ddefnydd cymdeithasol disgyblion o'r Saesneg mae perig bod y cynnydd y mae'r disgyblion trochi yn ei wneud o ddydd Llun i ddydd Iau yn mynd yn ofer os nad yw defnyddio'r Gymraeg wedi ei normaleiddio yn y prif ffrwd.

Mae cydweithio agos yn digwydd rhwng rhai rhanddeiliaid allweddol a'r canolfannau trochi, ond gellid cryfhau'r rhain ymhellach drwy sicrhau mewnbwn yr ysgolion prif ffrwd hefyd wrth adnabod cyfleoedd allgyrsiol addas yn y cymunedau lleol i'r disgyblion a'u teuluoedd fedru dysgu a defnyddio'r iaith.

Pa mor addas ac effeithiol ydy'r model wrth ystyried llesiant y disgyblion yn ystod y cyfnod trochi?

Mae mynychu'r ysgolion prif ffrwd am ddiwrnod yr wythnos yn arbennig yn ystod yr wythnosau cyntaf pan nad oes ganddynt afael gref ar yr iaith yn golygu bod mwyafrif y disgyblion yn teimlo'n ansicr pan maent yn dychwelyd i'r ysgol prif ffrwd. Gall hyn effeithio ar lesiant disgyblion yn negyddol mewn rhai achosion. Mae'r disgyblion yn hapus yn y canolfannau trochi ac yn meithrin perthnasau cadarn gyda'u cymheiriaid, sy'n ymddangos yn fwy heriol yn y prif ffrwd.

Argymhellion

1. Mae angen ailedrych ar y model trochi presennol i sicrhau oriau cyswllt digonol i ddisgyblion mewn gofod trochi, fel nad ydynt yn derbyn llai o oriau cyswllt yn y daith i ddod yn rhugl. Argymhellir archwilio lles a sicrwydd emosiynol ochr yn ochr â datblygiad ieithyddol disgyblion wrth gynllunio'r model. Mae cyfleon i ystyried datblygu defnydd o dechnoleg ddigidol i gefnogi cyswllt parhaus gyda'r prif ffrwd yn hytrach na dychwelyd i'r prif ffrwd yn ystod yr hanner cyntaf, gan integreiddio'n raddol gyda'r prif ffrwd yn ystod ail hanner y bloc trochi yn ystyriaeth bellach. Awgrymir y dylid ail-edrych ar y model o ddychwelyd i'r prif-ffrwd ar ddydd Gwener i ddychwelyd ar ddydd Llun gyda'r cyfle i fwydo modelau iaith sy'n gysylltiedig â gwaith dosbarth y disgyblion a chael cyfleoedd i wneud defnydd o'r iaith honno wrth gadw mewn cysylltiad yn rhithiol.
2. Dylid edrych ar lefel genedlaethol ac ar lefel leol sut i gryfhau llwybrau dysgu proffesiynol i athrawon prif ffrwd, athrawon llanw a chymorthyddion er mwyn datblygu strategaethau addysgu trochi effeithiol i gefnogi caffael y Gymraeg mewn cydweithrediad gyda'r canolfannau trochi ac arbenigwyr, gan eu gwreiddio yn addysgeg pob athro. Gyda dyfodiad yr *Athrofa* fel rhan o'r Bil Addysg (Cymru), *Adnodd* (Llywodraeth Cymru) a'r cynlluniau cenedlaethol newydd ar gyfer Datblygiad Proffesiynol i athrawon, byddai'n briodol sicrhau bod addysgeg trochi yn rhan annatod o'r gefnogaeth hon i athrawon.
3. Dylid datblygu strwythurau cydweithio mwy effeithiol rhwng y canolfannau iaith a'r ysgolion prif ffrwd yn ystod y cyfnod trochi a thu hwnt. Mae lle i edrych ar sut y defnyddir y staff trochi yn y prif ffrwd ar y dydd Gwener er mwyn cefnogi a chynnal y disgyblion yn fwy effeithiol o fewn yr ysgol prif ffrwd, yn hytrach na thynnu'r disgyblion o'r dosbarth i weithio'n ynysig gyda'r athro trochi.
4. Argymhellir archwilio dulliau ysgol-gyfan yn yr ysgolion prif lif er mwyn hybu hyder plant wrth ddefnyddio'r iaith Gymraeg. Dylid rhoi sylw arbennig i ddiwylliant ieithyddol y buarth, gan fod yr amgylchedd anffurfiol hwn yn greiddiol i ddatblygiad ieithyddol disgyblion trochi, ond hefyd i ethos yr ysgol.

Llyfryddiaeth

Baker, C. (1997). *Foundations of bilingual education and bilingualism* (2nd ed.). Multilingual Matters Ltd.

Baker, C. (2011). *Foundations of bilingual education and bilingualism*. Multilingual Matters.

Baker, C., & Wright, W. E. (2017). *Foundations of bilingual education and bilingualism* (6th ed.). Multilingual Matters.

Cyngor Gwynedd. (2025). *Addysg yng Ngwynedd*. <http://canolfannau-iaith-gwynedd.cymru/cefndir.html>

Dewaele, J.-M., & MacIntyre, P. D. (2014). The two faces of Janus? Anxiety and enjoyment in the foreign language classroom. *Studies in Second Language Learning and Teaching*, 4(2), 237–274.

Duibhir, P. Ó. (2018). Immersion education: Lessons from a minority language context (Vol. 111). Multilingual Matters.

Estyn. (2022). *Addysg Drochi Cymraeg Strategaethau a dulliau i gefnogi dysgwyr 3-11 mlwydd oed*. Caerdydd Estyn

Fortune (2014). The Immersion Teaching Strategies Observation Checklist. The Centre for Advanced Research on Language Acquisition Ar gael yn: <https://archive.carla.umn.edu/immersion/checklist.pdf>

García, O., & Lin, A. M. Y. (2017). Translanguaging in bilingual education. Yn O. García, A. M. Y. Lin, & S. May (Eds.), *Bilingual and multilingual education* (pp. 117–130). Springer. Ar gael yn: https://doi.org/10.1007/978-3-319-02246-8_9

Genesee, F. (1983). An invited article: Bilingual education of majority-language children: The Immersion experiments in review. *Applied Psycholinguistics*, 4, 1 - 46. Ar gael yn: <https://doi.org/10.1017/S0142716400001739>.

Genesee, F., & Jared, D. (2008). Literacy development in early French immersion programs.. *Canadian Psychology*, 49, 140-147. Ar gael yn: <https://doi.org/10.1037/0708-5591.49.2.140>.

Genesee, F. (2013) Insights into Bilingual Education from Research on Immersion Programs in Canada. yn Abello, C., Chandler, P., López, M. D., & Chacón, R. (2013). *Bilingual and Multilingual Education in the 21st century. Ontario: Multilingual Matters*.

Hodges, R. (2024). Defiance within the decline? Revisiting new Welsh speakers' language journeys. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 45(2), 306-322.

Hodges, R. S. (2012). Welsh-medium education and parental incentives – the case of the Rhymni Valley, Caerffili. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 15(3), 355–373. Ar gael yn: <https://doi.org/10.1080/13670050.2011.636796>

Jones, K., Jones, I., Rhys, M., Young, K. a Pierce, A. (2023). Asesiad Cyflym o'r Dystiolaeth: Cyrchddulliau a dulliau effeithiol mewn addysg drochi. Caerdydd: Llywodraeth Cymru, rhif adroddiad GSR 37/2024. Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/cyrchddulliau-dulliau-effeithiolmewn-addysg-drochi-asesiad-cyflym-or-dystiolaeth>

Llywodraeth Cymru. (2017) Cymraeg 2050: Miliwn o Siaradwyr. Caerdydd: Llywodraeth Cymru Ar Gael yn: <https://www.llyw.cymru/sites/default/files/publications/2019-03/cymraeg-2050-strategaeth-y-gymraeg-v1-1.pdf>

Maxwell, N., Doughty, J., Slater, T., Forrester, D., & Rhodes, K. (2020). Home education for children with additional learning needs—A better choice or the only option? *Educational Review*, 72(4), 427–442.

Ofsted. (2019). Exploring moving to home education in secondary schools. Ar gael yn: <https://www.gov.uk/government/publications/home-education-in-secondary-schools>

Parsons, S., & Lewis, A. (2010). The home-education of children with special needs or disabilities in the UK: Views of parents from an online survey. *International Journal of Inclusive Education*, 14(1), 67–86.

Robert, E. (2009). Accommodating “new” speakers?: An attitudinal investigation of L2 speakers of Welsh in south-east Wales. *International journal of the sociology of language*, (195), 93-116.

Steele, J., Slater, R., Zamarro, G., Miller, T., Li, J., Burkhauser, S., & Bacon, M. (2017). Effects of Dual-Language Immersion Programs on Student Achievement. *American Educational Research Journal*, 54, 282S - 306S. <https://doi.org/10.3102/0002831216634463>.

Tedick, D. J., & Lyster, R. (2019). Effective scaffolding and questioning techniques. *Scaffolding language development in immersion and dual language classrooms*. New York, NY: Routledge, 129-149.

Trebits, A., Koch, M., Ponto, K., Bruhn, A., Adler, M., & Kersten, K. (2021). Cognitive gains and socioeconomic status in early second language acquisition in immersion and EFL learning settings. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 25, 2668 - 2681. <https://doi.org/10.1080/13670050.2021.1943307>.

Williams, N., & Thomas, E. M. (2017). Exploring minority language input sources as means of supporting the early development of second language vocabulary and grammar. *Applied Psycholinguistics*, 38(4), 855–880. Ar gael yn: <https://doi.org/10.1017/S0142716416000473>